RESPUBLIKASI
MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

Ушбу сонда:

2 Ечилмаётган тугун

3 Суд буйруғи

4 Ижод ва жасорат дарси

Ҳақиқат ва ёлғон чегараси

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

№ 9
(516)
2007 йил
6 март
сешанба

Сотувда эркин нархда

MEZON:

Ипотекага қўювчи ипотека тўғрисида шартнома тузилаётганда ипотека давлат рўйхатидан ўтказилаётган пайтда ўзига маълум бўлган учинчи шахсларнинг ипотека нарсасига бўлган барча ҳуқуқлари (гаров, мерос қилиб қолдириладиган ер участкасига умрбод эгалик қилиш, ижара ҳуқуқлари, сервитутлар ва бошқа ҳуқуқлар) ҳақида ипотекага олувчини ёзма шаклда огоҳлантириши шарт. Бу мажбуриятнинг бажарилмаслиги ипотекага олувчига ипотека билан таъминланган мажбуриятнинг муддатидан олдин бажарилишини ёки ипотека тўғрисидаги шартнома шартлари ўзгартирилишини талаб қилиш ҳуқуқини беради.

«ИПОТЕКА ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН 11-МОДДА

Аёлини ардоқлаган юрт

Донишмандлардан бири шундай деган экан: эр йигитнинг белидаги белбоғи, остидаги оти ва ёнидаги аёли унинг шаъни, орияти, ғурури саналади. Мана шу уч мезонга содиқлик йигит ҳаётининг мазмунига айланиб, уни мардликка, жасоратга бошларкан. Қадимда ҳам миллат фарзандлари ўз аёлининг ор-номусини, шаънини асрашни ўзининг ҳаёт-мамоти, деб билган. Ватанини, халқини ўзгалардан ҳимоя қилишга бел боғлаган ҳар бир эркак учун энг аввало оиласини, онасини, синглисини, ёрини ҳимоя қилиш муқаддас бурч ҳисобланган. Зотан, биз азалдан аёл сиймосида миллат келажагини, Ватан қадр-қимматини, эл-улус ориятини кўрган халқимиз.

Юртбошимиз тарихий хотирасиз, ўтмиш сабоғисиз келажакни қуриб бўлмаслигини кўп таъкидлаганлар. Ўзликни англаш, миллий менталитетни сақлаш, ёшларни қадим анъаналарга садоқат руҳида тарбиялаш ана шу ақиданинг ҳаётдаги амалини намоён этмоқда. Бу борада эса, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий жараёнларда фаол иштирокини таъминлашга қаратилган тадбирлар изчил давом эттирилаётир, уларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари қонун билан мустаҳкамланган. Хусусан, Бош Қомусимизнинг 18-моддасида: **«Ўзбекистон Республикасининг барча фуқаролари бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга бўлиб, жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий мавқеидан қатъи назар, қонун олдида тенг»**лиги белгиланган бўлса, 46-моддада: **«Хотин-қизлар ва эркаклар тенг ҳуқуқлидирлар»**, дейилади. Ушбу моддалар амалиётдаги ижроси жамиятда хотин-қизлар фаолиятига эътибор давлат сиёсати даражасига кўтарилганини кўрсатиб турибди.

Айниқса, хотин-қизларнинг жамиятдаги фаоллигини янада ошириш, имкониятларини кенгайтириш ҳамда мамлакат ижтимоий-сиёсий, иқтисодий-маданий ҳаётидаги ўрнини мустаҳкамлаш мақсадида Президентимизнинг 2004 йил 25 мартдаги **«Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»**ги Фармони аёлларнинг маънавий ва интеллектуал салоҳиятини оширишда муҳим босқични бошлаб берди.

Чунончи, юртимизда хотин-қизларнинг меҳнат ва турмуш шароитини яхшилаш, оилаларни мустаҳкамлаш, оналик ва болаликни ҳимоя қилиш борасида олиб борилаётган изчил сиёсат самараси жамиятда аёлнинг шаъни, қадр-қиммати юксак даражага кўтарилишига замин яратди. Қонун воситасида таъминланган тенглик баъзи бир ижтимоий, маиший муаммоларнинг бартараф этилишига, ҳуқуқий-сиёсий маданиятнинг юксалишига имкон туғдирди. Аёллар учун янги иш ўринлари яратиш, уларнинг моддий манфаатдорлигини ошириш, ижтимоий хизмат кўрсатишни кучайтириш борасида ҳам муҳим вазифалар амалга оширилди. Хусусан, Президентимизнинг **"Йирик саноат корхоналари билан касаначиликни ривожлантириш асосидаги ишлаб чиқариш ва хизматлар ўртасида кооперацияни кенгайтиришни рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги Фармон қўшимча иш ўринлари ташкил этилишига, моддий манфаатдорликнинг ошишига, иш билан банд бўлмаган аҳоли қатлами учун қулай иш шароити ҳамда давлат томонидан ижтимоий ҳимояга олинишига асос бўлди. Демак, шаҳару қишлоқларда минглаб аёлларнинг, қиз-жувонларнинг уй шароитида иш билан таъминланишига замин яратилди. Бундан ташқари, давлатимиз томонидан аҳолининг ёрдамга муҳтож қатламларини ижтимоий ҳимоя қилиш ва қўллаб-қувватлашни кучайтириш мақсадида вояга етмаган фарзандлар тарбияси билан машғул оилаларга қўшимча нафақалар ажратилди. Эҳтиёжманд оилаларга бериладиган нафақалар ва моддий ёрдам миқдори шу давргача ўртача 15 фоизга оширилди.

«Соғлом она — соғлом бола» шиори остида давом этаётган тадбирлар натижасида қишлоқ аҳолисининг, кўп болали оилаларнинг муаммолари ҳал этилаётир. Хотин-қизлар қўмитаси, турли давлат ва жамоат бирлашмалари, хайрия жамғармалари ташаббуслари эса, кам таъминланган, боқувчисини йўқотган, умуман, ижтимоий ҳимояга муҳтож аёлларнинг ҳаётини яхшилашга ёрдам бермоқда. Ижтимоий муносабатлар тизимининг узвийлигини таъминлашда эса ушбу жамоат бирлашмалари, нодавлат нотижорат ташкилотларнинг фаолияти сезиларли даражада фаоллашмоқда.

Бугунги кунда Ўзбекистонда 70 дан ортиқ ижтимоий хайрия жамғармалари ўз йўналишлари бўйича кам таъминланган оилаларга, кекса, боқувчисини йўқотган кишиларга, ёрдамга муҳтож ёшларга беминнат кўмак беришаётир. Айниқса, бу борада нодавлат нотижорат ташкилот ҳисобланган, ўз олдига оналик ва болаликни муҳофаза этиш, туғруқхоналар, даволаш муассасаларининг моддий базасини яхшилашга ҳисса қўшишни асосий вазифа қилиб қўйган "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия жамғармаси кенг кўламда иш юритмоқда. Жамғарма томонидан хотин-қизларга тиббий ёрдам кўрсатиш юзасидан бир қанча дастурлар ишлаб чиқилган. Ушбу дастурларга мувофиқ, шу давргача республиканинг чекка қишлоқларида яшовчи 2 миллиондан ортиқ оналар ва болалар биринчи тиббий кўрикдан ўтказилди. Жамғарма кўмаги асосида 100 га яқин беморлар Германия, Жанубий Корея республикаларида даволаниб қайтишди. "Саломатлик" поездлари ёрдамида мамлакатнинг чекка минтақаларида яшовчи аҳолига тиббий кўмак бериш мунтазам давом эттирилмоқда.

Ҳукуматга қарашли бўлмаган ижтимоий хайрия ташкилотларининг ташаббуси билан кекса, боқувчисини йўқотган, имконияти чекланган аёллар ва қиз-жувонларга, умуман аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламларига кўмак бериш ниятида турли-туман тадбирлар ташкил этилмоқда. Жумладан, республика миқёсида турли йўналишларда хайрия акцияларини уюштираётган "Меҳр нури" жамғармаси минглаб ёшларга, аёлларга, қарияларга, кам таъминланган оилаларга беғараз кўмак бериб келмоқда. Жамғарма ўз фаолиятини асосан вилоятларда амалга ошириб, ҳозиргача ўнлаб шифохоналар, мактаблар, боғчаларни таъмирлади, уларни замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозлади. Айниқса, "Меҳр нури" жамғармаси томонидан кекса онахонларга кўрсатилаётган ғамхўрлик таҳсинга лойиқ.

Бу каби кенг миқёсда амалга оширилаётган тадбирлар, аввало, халқ турмуш даражасининг ўсишига, фаровон ҳаёт шароитини таъминлашга қаратилгани давлатимизнинг инсонпарвар сиёсати изчиллигидан далолатдир. Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, саломатлик борасидаги кенг кўламли ишлар натижасида мамлакатда оналар ва болалар ўлими кескин камайди. Хусусан, болалар ўлими 1990 йилда ҳар минг нафарга 34,6 нафарни ташкил қилган бўлса, 2005 йилга келиб бу рақам 14,9 тага тушди. Туғма ногирон болаларнинг дунёга келиши эса 6 фоизга қисқарди. Ҳозирги пайтда Ўзбекистонда эркакларнинг ўртача умр кўришлари 69,9 ёшни, аёлларнинг ўртача умр кўриши эса 70 ёшни ташкил қилмоқда. Дунё миқёсида олиб қараганда, бу рақамлар яхши кўрсаткичдир. Мазкур ўзгаришларни аҳоли турмуш даражаси билан шуғулланувчи холис халқаро ташкилотлар ҳам эътироф этаётир. Халқаро ЮНИСЕФ ташкилотининг ижтимоий мониторинг бўйича ва бошқа тадқиқотларида Ўзбекистонда соғлиқни сақлаш, мактаб ҳамда ўрта махсус касб-ҳунар таълимига ажратилаётган маблағлар ҳажми Марказий Осиё давлатлари орасида энг юқори эканлиги қайд этилган. Халқаро экспертлар хулосасига кўра оила, она ва бола манфаатлари ҳимояси борасида ҳам Ўзбекистоннинг ижтимоий сиёсати самарали эканини кўрсатмоқда. Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш бўйича амалга оширилиши лозим бўлган йиллик режали дастурлардан мамлакатнинг илгарилаб кетгани халқаро таҳлилчиларда катта қизиқиш уйғотмоқда. Жаҳон миқёсида ижтимоий-гуманитар соҳаларда доимий иш олиб борадиган Буюк Британиядаги "Save the children" ("Болаларни асраш") халқаро инсонпарварлик ташкилотининг "Жаҳонда оналик ва болаликнинг ҳолати тўғрисида"ги ҳисоботида Ўзбекистон тажрибасига юқори баҳо берилган бўлиб, унда дунёнинг 125 давлати орасида аёллар учун қулай шарт-шароитлар яратилиши даражаси бўйича Ўзбекистон Республикаси 19-ўринни, оналикни ҳимоя қилиш бўйича эса 27-ўринни эгаллаган. Бу натижалар МДҲ ва Осиё давлатлари орасида энг юқори кўрсаткичлардан бири ҳисобланади.

Янгиланаётган дунё, шиддаткор жамиятда хотин-қизлар мавқеи мустаҳкамланиб борилаётир. Бугун муҳтарам аёл зотига бизда кўрсатилаётган ҳурмат-эъзоз азалий анъаналаримизга содиқликни тўла-тўкис намоён этмоқда, деб баралла айта оламиз.

Аслиддин АБДУЛАЗИЗ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Мамлакатимиз таълим тизимини ривожлантиришга давлат сиёсатининг энг муҳим устувор йўналишларидан бири сифатида қараб келинмоқда. Зеро, юксак ҳуқуқий маданиятга, ижодий ва ижтимоий фаолликка, ижтимоий-сиёсий ҳаётда мустақил равишда мўлжални тўғри ола билиш маҳоратига эга бўлган, истиқбол вазифаларини илгари суриш ва ҳал этишга қодир кадрларни тайёрлаш бугунги кундаги энг долзарб ва масъулиятли вазифалардан бири бўлиб ҳисобланади.

Adliya tizimi

Малакали таълим — келажак истиқболи

Шу йилнинг 28 февраль куни бўлиб ўтган Адлия вазирлигининг ҳайъат мажлиси айнан шу масалага бағишланди. Унда Тошкент юридик коллежининг сўнгги йиллардаги фаолияти таҳлил қилиниб, келгусида амалга оширилиши лозим бўлган вазифалар белгилаб олинди. Мажлисни Адлия вазири Ф.Отахонов бошқарди.

Йиғилишда бевосита коллеж фаолиятига оид бўлган бир қатор масалалар, хусусан, ўқув ва ўқув-услубий, маънавий-маърифий, илмий-тадқиқот ишлари, касб-ҳунар таълими бўйича, иш юритиш ва ижро интизоми, коллежнинг ходимлар билан ишлаш фаолияти танқидий кўриб чиқилди.

Қайд қилиндики, жамиятда ҳуқуқий маданият ва ҳуқуқий онгни шакллантириш бевосита юридик таълим, унинг ривожланиш даражаси ва сифатига боғлиқ бўлиб, бу, ўз навбатида, соҳадаги мавжуд муаммоларни ўрганиш ва уларга алоҳида эътибор қаратишни тақозо этади. Бугунги кунда жами 3167 нафар ўқувчи таълим олаётган Тошкент юридик коллежи айнан шу вазифаларни амалга оширишда ўзига хос аҳамиятга эга бўлган муассасалардан бири ҳисобланади.

Мазкур илм даргоҳи Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг **"Академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини ташкил этиш ва уларнинг фаолиятини бошқариш тўғрисида"** 1998 йил 24 февралдаги 77-сонли қарорига асосан ташкил этилган ва **"Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"** 2003 йил 27 августдаги 370-сонли қарорига мувофиқ Адлия вазирлиги тизимига киритилган.

Ҳайъат мажлисида Тошкент юридик коллежи фаолиятидаги ижобий ўзгаришлар алоҳида таъкидлаб ўтилди. Хусусан, коллежда "Маъмурий ҳуқуқий фаолият" ва "Судларда ижро иши" йўналишларининг тармоқ стандартлари қайта ишланиб, тегишли тартибда тасдиқланди, мазкур тармоқ стандартлари асосида янги намунавий ўқув режалари ва ишчи ўқув режалари ишлаб чиқилди. 2006 йил мобайнида юридик коллеж ўқувчилари учун мўлжалланган 15 та дарслик яратилди.

Лекин юқоридагилар билан бир қаторда ҳайъат мажлисида коллеж фаолиятида йўл қўйилган камчиликларга ҳам алоҳида тўхталиб ўтилди. Жумладан, коллежнинг таълим жараёнини компьютерлаштириш, моддий-техник ва ахборот базасини мустаҳкамлаш масалаларига етарли эътибор қаратмаганлиги, ўқувчиларнинг дарсликлар билан таъминланиш кўрсаткичи ҳамон пастлигича қолаётганлиги қайд этилди. Коллеж мутасаддиларига эришилган ютуқларни мустаҳкамлаш, йўл қўйилаётган камчиликларни бартараф этиш юзасидан аниқ чора-тадбирларни ишлаб чиқиш юзасидан тегишли тавсиялар берилди.

Ҳайъат мажлисида Тошкент юридик коллежининг 2007-2010 йилларда амалга ошириладиган устувор вазифалари бўйича концепцияси тасдиқланди.

Мазкур Концепция Тошкент юридик коллежи фаолиятини босқичма-босқич такомиллаштириш, ўқув жараёни сифатини ошириш, коллежда юқори малакали юрист кадрлар тайёрлаш самарадорлигини оширишда дастуруламал бўлиб хизмат қилади.

Адлия вазирлиги
Ахборот хизмати

Zamonamiz qahramonlari

«Қадрлаб қадр топдим...»

— дейди янгибозорлик фермер Солия Матёқубова

Йил фасллари орасида баҳорнинг гашти, ҳусни-тароватги ўзгача. Чунки баҳор табиатнинг уйғониши, яшариш ва янгиланиш фаслидир. Қолаверса, баҳорнинг илк ойи — март ҳамиша юртимизга қатор-қатор байрамларни тортиқ этади. Мисол учун, баҳор қиз- Халқаро хотин-қизлар куни шодиёналари билан бошланади ва энг эзгу ҳамда қадимий байрамларимиздан бири — Наврўз шодиёналари билан якун топади.

Баҳорда бободеҳқон қалбида ҳам баҳорий кайфият жўш уради, дилида ҳамиша эзгулик ва яхшилик дарахти гуллайди.

Шу ўринда кейинги йилларда кўнгли доимо баҳор ва тўкинсочинликни тусовчи ҳазрати деҳқон – бугунги тил билан айтганда, фермерлар сафидан муҳтарама аёлларимиз ҳам ўзларининг муносиб ўринларини эгаллашаётганини алоҳида таъкидлаб ўтиш керак. Мисол учун 2007 йил баҳорига келиб, биргина Хоразм вилояти бўйича аёл фермерлар сони бир қадар ортди. Бугунги кунда Хоразм воҳасида аёллар раҳбарлик қилаётган 2 мингдан ортиқ фермер хўжалиги бор.

Ўтган 2006 йилда воҳада аёллар етакчилигидаги фермер хўжаликларининг қарийб ҳаммаси халқ ва давлат олдидаги бурч ҳамда мажбуриятларини ошириб адо этди. Давлатга пахта, ғалла ҳосили етказиб бериш юзасидан тузилган контрактация шартномалари муваффақиятли уддаланди.

— Президентимизнинг муҳтарама оналаримиз, опа-сингилларимизга бўлган оталик меҳри ва мурувватини ҳамиша ҳис этиб турамиз, — деди тўпланганларни баҳор шодиёналари ва халқаро Хотин-қизлар куни байрами муносабати билан ўзи ёзган тўкин дастурхонга таклиф қиларкан «Хушнуд» фермер хўжалиги раҳбари Солия Матёқубова. — Юртбошимизнинг фермерлар аҳли ва ушбу ҳаракат қатнашчиларига кўрсатаётган мадад ва ҳиммати куч-ғайратимизни яна бир чандон оширса, у кишининг **«Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»**ги Фармонида кўзда тутилган ғамхўрликлар орзу-интилишларимиз кўламини ўн чандон оширмоқда!

Ҳа, ҳаёт ва меҳнатга нисбатан рағбат, яратилган шарт-шароитлар, мадад ва ҳиммат, раҳнамолик ва ғамхўрликлар туфайли уйғонади.

Солия Матёқубова асос солган фермер хўжалиги ўз фаолиятини Янгибозор туманида биринчилар қаторида, аниқроғи, 1994 йилда бошлаган эди. Дастлабки йили 3 гектар ерда деҳқончилик қилиб, 10 бош қорамол боққан фермер хўжалиги аъзолари йилдан йилга фаолиятлари қамровини кенгайтириб борди. Фидойи меҳнат туфайли эришилган марра ва қўлга киритилган ютуқлар фермер хўжалиги аъзоларининг келажакка бўлган ишончини мустаҳкамлади.

Шунинг учун ҳам «Хушнуд» фермер хўжалиги экин майдонлари ўтган йиллар мобайнида 3 гектардан 77 гектарга етди. Бир сўз билан айтганда, 77 гектар экин майдони — фермер Солия Матёқубованинг асосий бойлиги. Қолаверса, 2007 йилга келиб фермер хўжалиги мулк биссоти 5 та ҳайдов ва чопиқ трактори, 1 та сеялка, 2 та культиватор агрегати, 2 та трактор тиркамаси ва яна шунча трактор омочидан иборат бўлди. Ялпи сармоя 72 миллион сўмга, соф фойда ҳажми 25,1 миллион сўмга етди.

Пахта ҳосилдорлиги гектарига 30 центнер, буғдой ҳосилдорлиги 50 центнердан оширилди. Пиллачиликдан ҳам ярим миллион сўм фойда олинди. Бунёд бўлган шийпону кўркам иморатлар, дўкону ошхона ҳам фермернинг ҳалол меҳнатидан келган бойлик эвазига қад ростлади.

(Давоми иккинчи бетда)

Одамзотнинг табиати қизиқ: на иссиғига чидайди ва на совуғига. Айниқса, баъзи ёшларга ҳайронсан, озгина ташвишга ҳам тоқатсизлик қилишади, жиғибийрон бўлишади. Турмушнинг майда-чуйда муаммоларига дуч келишса, аламини бир-биридан олишга уринишади...

Oramizdagi odamlar

Борлиғида меҳр мужассам

Дилором опа Абдуллаева шу ўйлар билан ажрашиш учун йўл-йўриқ сўраб келган келин-куёвнинг муаммоси ҳақида бош қотириб, уйига кириб келганини ҳам сезмай қолди. Севикли невараси Шоҳруҳжон йўлига югуриб чиқди. Тўнғичи Дилрабонинг шу боласи бари-бир бошқача-да. Одамга меҳри ўзгача. Опа тўлқинланиб уни бағрига босди, шу зайл ташвишлари ҳам бироз унутилди...

Сирдарё вилояти адлия бошқармаси Фуқаролик ҳолатларига далолатнома ёзиш – ФҲДЁ архиви мудираси Дилором Абдуллаеванинг иш кунлари шу тахлит ўтади. 1975 йилдан буён ФҲДЁ соҳасида хизмат қилиб келаётган, ҳалоллиги боис юртдошлари ҳурматига сазовор бўлган бу аёл билан гурунглашсангиз, очиғи, завқланасиз, баҳри дилингиз очилади.

— Ўттиз икки йилдан буён шу соҳада ишлайман. Сўраганингиз учун айтай, мақтанишга йўймангу, шу йиллар мобайнида вазирлик ёки вилоят бошқармаси раҳбарияти томонидан фаолиятга доир бирон-бир эътироз эшитмадим. Берилган ҳар бир топшириқни ўз вақтида бажаришга интилганимизнинг инъикоси шу бўлса керак-да. Биласизми, одам ўз касбини севса, машаққати оғир ботмайди. Аксинча, ишидан завқланади, ҳатто ҳузур қилади, — опа фикрига изоҳ бера бошлайди. — 1975 йилнинг 1 сентябрида Гулистон шаҳар ФҲДЁ бўлимида оддий нозир бўлиб иш бошлаганман. 1998 йилгача шу соҳада ишладим, жуда кўп воқеаларга гувоҳ бўлдим. Ҳаёт экан-да, яшасанг кўраверар экансан. Умрни дарёга қиёслаганлар ҳақ. Ўтган йиллар мобайнида қанчадан-қанча оилаларни никоҳдан ўтказдик — қувончли дамларга шерик бўлдик. Касбимдан фахрланадиган яна бир жиҳат шуки, вақти-соати келиб, бизда никоҳини қайд қилдирганларнинг фарзандларини ҳам никоҳдан ўтказдик. Тантаналар уйига кириб келаётган ёшларнинг қувончларига шерик бўлиб, 22 йил қандай ўтганини билмай қолибман.

(Давоми учинчи бетда)

Ўқув машғулоти

Ўтган ҳафта Адлия вазирлигида жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш миллий дастурига асосан ўтказиб келинаётган навбатдаги ўқув машғулотида Ўзбекистон халқ артисти Риҳси Иброҳимова ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси, шоира Фарида Афрўз иштирок этиб, «Аёлларнинг оила ва жамиятда тутган ўрни» мавзусида маъруза қилди.

Маълумки, кўҳна Шарқда азал-азалдан хотин-қизлар ва уларнинг шаъни муқаддас саналиб, уларга алоҳида ҳурмат ва эътибор билан қараб келинган. Ўзбекистон мустақилликка эришгач эса, жамиятимизда хотин-қизларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш давлат сиёсати даражасига кўтарилди.

Зеро, хотин-қизлар ҳар қандай жамиятда ҳам оиланинг асосини ташкил этган. «Аёллар бир қўллари билан бешик тебратсалар, иккинчи қўллари билан дунёни тебратади», деган гап ҳам бежиз айтилмаган. Масалага ана шу нуқтаи назардан ёндошсак, ҳар бир жамиятнинг тараққиёти, адолатлилиги ва инсонпарварлиги аёлларга бўлган муносабат билан белгиланиши аён бўлади.

Инсоният тарихи шундан гувоҳлик берадики, минг йиллар давомида ҳар қайси жамиятнинг маданий даражаси ва маънавий баркамоллиги, унинг аёлларга бўлган муносабати билан белгиланади.

Шунинг учун ҳам халқимизнинг буюк тарихида ўзининг жасорат ва матонати, ақл-заковати, нафосат ва назокати билан ўчмас ном қолдирган Тўмарис, Бибихоним, Гулбаданбегим, Зебинисо, Нодира, Увайсий, Анбар Отин каби аёлларимизни ҳамиша чуқур ҳурмат ва эҳтиром билан тилга оламиз.

Аёлларга бўлган чексиз ҳурмат-эҳтиромимизнинг яна бир сабаби, аёл — аввало ҳар бир инсоннинг бешигини тебратадиган, оқ сути билан унинг юрагига одамийлик фазилатларини сингдирадиган, уни ҳаёт бўронларидан асраб-авайлайдиган фидойи инсондир!

Албатта, халқ тақдири, миллат истиқболи учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган бу улуғ ва масъулиятли иш фақат оналарнинг қўлидан келади. Шу боис оналаримиз, опа-сингилларимиз, қизларимизнинг жамиятдаги ўрни ва мавқеини янада ошириш, иззат-икром кўрсатиш, уларнинг оғирини енгил қилиш — давлатимизнинг, ҳукуматимизнинг, жойлардаги ҳокимликларнинг, кенг жамоатчиликнинг асосий вазифаларидан биридир.

Умида ЭРГАШЕВА

Zamonamiz qahramonlari

«Қадрлаб қадр топдим...»

— дейди янгибозорлик фермер Солия Матёқубова

(Давоми.
Боши биринчи бетда)

«Кўнгли покнинг — йўли пок», дейди халқимиз. Чин ихлос ва фидойилик билан қилинган меҳнат фермернинг йўғини борга, бирини-иккига айлантирди. Фермерлик ҳаракати ва уни ҳар томонлама қўллаб-қувватловчи қонунлар, ҳуқуқий ва меъёрий ҳужжатлар шарофатидан яралган бойликларни фермер нуқул ўз хўжалиги, оиласи учун харжлаяпти, десангиз янглишасиз. Инчунун, мадад, кўмак ва меҳр-оқибатни Юртбошимиз ғамхўрликларидан олган фермер Солия Матёқубова эндиликда ҳимматга ҳиммат билан жавоб қайтараяпти. Ўтган йили биргина қишлоқ спорт кошонаси қурилишига 200 минг сўмлик, қишлоқни ободонлаштириш ишларига эса 1,6 миллион сўмлик ҳомийлик ёрдами кўрсатилди.

Янгибозорда бўлган киши фермер Солия Матёқубова хусусида нуқул илиқ сўзларни эшитади. Чиндан ҳам шундай. Табиатан хушмуомала ва дилкаш аёл талай инсоний фазилатлари туфайли туман аҳлининг ҳурмат-эҳтиромини қозонган. Эсини танибдики, доимо ҳамқишлоқлари хизматида. Бундай қаралса, опанинг 55 йиллик ҳаёти фермерликка қадар ҳам эзгулик йўлига бахшида бўлган. У узоқ йиллар муаллималик қилиб, ўқувчиларга биология фанидан дарс берган. Ихтисослиги деҳқончилик илмига пайваста эмасми, истиқлолимиз имкони ва имтиёзлари боис фермерликка қўл урган. Ўзингиз гувоҳ бўлганингиздек, бу соҳада у қўлга киритган ютуқлар ҳавас қилишга арзигулик.

Солия Матёқубова оилада ҳам ҳавас қилгулик бека, севимли рафиқа ва меҳрибон она. У турмуш ўртоғи Раҳимбой Давлатов билан 5 нафар фарзандни тарбиялаб, камолга етказган. Бугун унинг фарзандлари ҳам эл-юрт хизматига камарбаста.

Опа билан хайрлашиб, қайтар эканмиз, унинг сўнгги сўзлари қулоғим остида такрор-такрор жаранглайди:

— Мен инсон шаъни қадрланаётган юртда яшаб, ҳалол меҳнатим эвазига қадр топдим. Кейинги йилларда бир хулосага келдим. Сени қадрлаётган юртни ва юртдошларингни қадрласанггина ўзинг ҳам қадр топасан. Аксинча бўлишдан эса Яратганнинг ўзи асрасин...

Муҳаббат БЕКЧАНОВА,
республика «Ташаббускор аёл» марказининг Хоразм вилояти бўлими раҳбари,
Абдулла СОБИРОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Huquqiy savodxonlik sari

Инсоннинг фундаментал ҳуқуқлари

Конституция фуқаролар ҳақ-ҳуқуқларини, ижтимоий соҳаларининг ҳуқуқий кафолатларини белгилаб беради. Энг муҳими, Конституция инсоннинг фундаментал ҳуқуқ ва эркинликларига олий юридик мақом бахш этади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг **«Инсон ва фуқаронинг асосий ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари»**, деб номланган иккинчи бўлими **«Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси»**нинг (1948 йил 10 декабрь) барча тамойил ҳамда қоидаларига мувофиқдир. Асосий қонунимизда мустаҳкамланган фуқаровий ҳуқуқ ва эркинликлар кўлами инсон ҳуқуқлари устуворлиги принципи конституциявий даражада акс эттирилганининг ёрқин ифодасидир.

Дарҳақиқат, амалдаги қонунларимизда инсон шаъни ва қадр-қимматини камситадиган, унинг шахсий ҳаётига тааллуқли маълумотлар тарқалишига олиб келадиган, соғлиғига хавф соладиган, унга жисмоний ва маънавий азоб-уқубат етказадиган асоссиз ҳаракатлар қилиш ёки қарорлар чиқариш, шунингдек, қонунда белгиланмаган тартибда бирон-бир ҳуқуқидан маҳрум қилиш тақиқланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 8 августдаги **«Қамоққа олишга санкция бериш ваколатини судларга ўтказиш тўғрисида»**ги Фармонига асосан, 2008 йил 1 январдан бошлаб жиноят содир этишда гумон қилинган ёки айбланаётганларни қамоққа олишга санкция бериш вазифаси судлар томонидан амалга оширилиши белгилаб қўйилди.

Президентимиз Фармони кучга кириши билан фуқароларнинг эркинлик ва шахсий даҳлсизлиги борасидаги конституциявий ҳуқуқлари ҳимоя қилинишининг самарадорлиги сезиларли даражада ортиши кўзда тутилган. Шунингдек, жиноят-процесcуал нормалар Конституциямизнинг 19-моддаси, яъни фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустаҳкамлаб қўйилган ҳуқуқ ва эркинликлари даҳлсиздир, улардан суд қарорисиз маҳрум этишга ёки уларни чеклаб қўйишга ҳеч ким ҳақли эмас, деб кўрсатилган нормаси халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф этилган, яъни Олий Мажлис томонидан ратификация қилинган **«Инсон ҳуқуқлари Умумжаҳон Декларацияси»**нинг 8-моддаси ҳамда **«Фуқаровий ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисида»**ги Халқаро Пактнинг 9-моддасида таъкидланган: **ҳар қандай ушланган ёки қамалган шахс белгиланган муддат ичида судга келтирилиши ва қамалишининг асосли эканлиги суд томонидан текширилиши керак**, деган принципларга мос тушади.

Хуллас, инсоннинг фундаментал ҳуқуқлари даҳлсиздир. Ижро ҳокимияти бу ҳуқуқларга риоя этилишини таъминлаши зарур. Суд инсонларни жазоловчи орган эмас, уларнинг ҳуқуқлари бузилишига чек қўювчи ҳокимият бўлиши даркор.

Шуҳрат АБДУҲАЛИМОВ,
Адлия вазирлиги ходими

Сариосиё пахта тозалаш заводидаги мансабдор шахслар корхона маъмурий биносини таъмирлатмоқчи бўлишди. Қурилиш-монтаж ишларини бажариш бўйича 2005 йил 14 сентябрда «Пўлатқурилишинвест» унитар корхонаси билан 45 миллион сўмлик шартнома тузилди. Шоввоз буюртмачилар бу билан ҳам қаноатланмай, орадан икки ой ўтгач, яна 70 миллион сўмлик шартнома имзолашди.

Shartnoma qonunchiligi

«Ҳотамтой» амалдорлар

уларнинг лоқайдликлари моддий зарарга сабаб бўлди

Пудратчи томонидан қисқа муддатда 84.373.300 сўмлик таъмирлаш ва қурилиш-монтаж ишлари бажарилди. Буюртмачи томонидан эса, пудратчининг ҳисоб рақамига 36.281.611 сўм пул ўтказилди, холос. Қолган 48.032.689 сўм тўлов ўз вақтида амалга оширилмади. Қарзни тўлашни сўраб буюртмачига йўлланган огоҳлантириш хатлари оқибатсиз қолдирилаверди. Оқибатда пудратчи вилоят хўжалик судига даъво аризаси билан мурожаат қилишга мажбур бўлди ва жавобгар ҳисобидан асосий қарздан ташқари тўлов муддати кечиктирилгани учун 20.439.392 сўм пеня ва 9.618.538 сўм жарима ундирилишини талаб қилди.

Жавобгарнинг вакили корхона айни пайтда ўта ночор молиявий аҳволдалигини инобатга олиб, пеня ва жаримани ундирмасликни сўради. Бунга даъвогарнинг вакили ҳам рози бўлди. Шу боис, суд жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига асосий қарзни ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқариш билан кифояланди.

Бошқа бир ҳолат бўйича эса, амалдорларнинг масъулиятсизлиги анча қимматга тушди. Даъвогар — «Узунпўлатқурилишинвест» унитар корхонаси ва жавобгар — «Узунпахта» ОТЖЖ ўртасида 2005 йил 25 октябрда таъмирлаш ва қурилиш-монтаж ишларини бажариш бўйича умумий қиймати 60 миллион сўмлик пудрат шартномаси имзоланганди. Даъвогар томонидан 37.780 минг сўмлик иш бажарилган. Жавобгар тараф бу ишлар учун бир сўм ҳам ўтказмаган. Қарзни тўлашни сўраб юборилган огоҳлантириш хатлари ва талабномалар эътиборсиз қолдирилган. Ваҳоланки, тарафлар ўртасида имзоланган пудрат шартномасига кўра, тўлов муддати кечиктирилган ҳар бир кун учун тўланмаган сумманинг 0,5 фоизи миқдорида пеня, бундан ташқари, асосий қарзнинг 20 фоизи миқдорида жарима ундирилиши белгиланган.

Суд мажлисида даъвогар томоннинг вакили кечиктирилган қарз билан бирга жарима ундириб беришни, шунингдек, почта харажатлари ҳамда давлат божини ҳам жавобгар зиммасига юклатишни сўради. Жавобгар томон вакили эса, «Узунпахта» ОТЖЖ айни чоғда ўта ночор молиявий аҳволга тушиб қолганини айтиб, суддан пеня ва жаримани ундирмасликни сўради. Бунга даъвогар вакили ҳам эътироз билдирмади. Суд буларни ҳисобга олган ҳолда, жавобгарга енгиллик берди. Шунга қарамай, жавобгар ҳисобидан муддати ўтган асосий қарздан ташқари 3 миллион 775 минг сўм пеня, 5580 сўм почта харажатлари ва 613 минг сўм давлат божи ундирилиши лозим, деб топди.

«Сурхондарёпахтасаноат» вилоят ҳудудий акциядорлик бирлашмаси юқорида номлари қайд этилган корхоналарнинг раҳбар ташкилоти. Бироқ бирлашманинг мансабдор шахслари пухта ўйлаб иш юритишганда ўрнига лоқайдликка йўл қўйиб, корхоналарнинг шундай аҳволга тушиб қолишига йўл қўйиб беришган.

Бу каби ҳолатлардан кўриниб турибдики, бирлашмалар ва уларнинг қуйи бўғинларида ўтирган мансабдор шахслар томонидан шартнома мажбуриятларини бажаришга лоқайдлик билан қараш оқибатида давлатга ҳамда жамоага катта миқдорда моддий зарар етказилган. Айни пайтда Ўзбекистон Республикаси Президентининг **«Хўжалик юритувчи субъектларнинг иқтисодий ночорлиги, шартнома мажбуриятларини бажариш учун мансабдор шахсларнинг жавобгарлигини кучайтириш тўғрисида»**ги Фармони талаблари бузилган. Шу сабабли бирлашма раисининг ўринбосари А.Омонов вилоят хўжалик судининг 2006 йил 3 майдаги қарорига биноан маъмурий жавобгарликка тортилди ҳамда 94 минг сўм жарима билан «сийланди».

Бежизга халқимиз: «Кўрпангга қараб оёқ узат», демайди. Айрим раҳбарлар шартномани имзолаш чоғида, хусусан, тўлов кечиктирилганда белгиланадиган пеня ҳақида ўйлаб ҳам кўришмайди. Иш судда кўрилаётгандагина «илтимосу илтижо»га тушишади. Молиявий аҳволнинг ночорлиги ҳам шундагина уларнинг эсига тушади. «Жўжани кузда санайдилар», деган мақол айнан ана шундай бепарво раҳбарлар учун айтилган бўлса, ажаб эмас...

Мамарасул АЛЛАНАЗАРОВ,
Сурхондарё вилоят хўжалик суди раиси ўринбосари,
Қурбон ЖЎРАНАЗАРОВ,
журналист

Muloqot

ТАЛАБАГА ИМТИЁЗ БОР

— Таълим муассасаларида ўқиш билан бирга ўқишдан ажралмаган ҳолда бирор ташкилотда ишлаётган талабага қонунда имтиёзлар белгиланганми?

Т.РАЗЗОҚОВ,
Тошкент шаҳри

— Меҳнат кодексининг 249-моддасида бу ҳақда сўз юритилган бўлиб, таълим муассасаларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиб, ўқув режасини бажараётган ходимлар меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларда белгиланган тартибда иш жойидан ҳақ тўланадиган қўшимча таътилга чиқиш, қисқартирилган иш ҳафтаси шароитида ишлаш ва бошқа имтиёзлар олиш ҳуқуқига эгадир.

Масалан, таълим муассасаларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиётганларга йиллик таътилларни иш берувчи уларнинг хоҳишига кўра имтиҳонлар ва лаборатория имтиҳон сессиялари вақтида тўғрилаб бериши шарт (Меҳнат кодекси 250-модда.)

УСТАВ ФОНДИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

— Фермер хўжалигининг устав фондига нималар киради?

А.ШОКИРОВ,
Навоий вилояти, Кармана тумани

— Ўзбекистон Республикасининг 2004 йилдаги **«Фермер хўжаликлари тўғрисида»**ги қонунининг 18-моддасига асосан фермер хўжалигининг устав фонди фермер хўжалиги бошлиғи томонидан белгиланади.

Пул, қимматли қоғозлар, бинолар, иншоотлар, бошқа мол-мулк ёки пул билан баҳоланадиган мулкий ҳуқуқлар фермер хўжалигининг устав фондига қўшиладиган ҳисса бўлиши мумкин.

Агар фермер хўжалигининг устав фонди шакллантирилаётганида фермер хўжалигининг бошлиғи ўз оила аъзоларининг умумий (улуши ёки биргаликдаги) мулки ҳисобланган мол-мулкни фермер хўжалигига топшираётган бўлса, ушбу мол-мулкнинг барча мулкдорларидан нотариал тасдиқланган розилик олиши талаб этилади.

Фермер хўжалигининг устав фондини кўпайтириш ва камайтириш фермер хўжалиги бошлиғининг қарорига кўра фермер хўжалиги уставига ўзгартиришлар киритиш йўли билан амалга оширилади.

ОФЕРТА ТАЛАБИ

— Электрон тижоратда офертага таклиф этиш тартиби ва унга қўйиладиган талаблар нималардан иборат?

А.РУСТАМОВ,
Тошкент шаҳри

— **«Электрон тижорат тўғрисида»**ги қонуннинг 10-моддасида электрон тижоратда офертага таклиф этиш, шу жумладан таклиф қилинаётган товарлар (ишлар, хизматлар) тўғрисидаги реклама ёки бошқа маълумотлар махсус билимга эга бўлмаган қабул қилиб олувчига қабул қилиб олинган ахборотнинг электрон тижоратга тааллуқлилигини аниқ белгилаш ва оферта жўнатувчининг ҳуқуқий ҳолати, унинг товарлари (ишлари, хизматлари), бу товарларнинг олиш шартлари ҳақида тўғри тасаввур ҳосил қилиш имкониятини берадиган шаклда тақдим этилиши керак.

Электрон тижоратда офертага қўйиладиган талаблар қуйидагилардан иборатдир:

электрон тижоратда шартнома тузиш мақсадида йўлланадиган оферта, шу жумладан, номуайян шахслар доирасида йўлланадиган оферта;

электрон ҳужжатлардан фойдаланган ҳолда шартнома тузиш тартибини;

шартнома шартларини келишиб олиш чоғида ўзгартиришлар киритиш имконияти ва тартибини;

акуепни электрон ҳужжат воситасида юбориш ва чақириб олиш тартибини;

ҳамма эркин фойдаланиши мумкин бўлган ахборот ресурсида жойлаштирилган электрон ҳужжати ҳавола қилиш йўли билан шартномага киритиладиган шартларга тааллуқли қайдларни ўз ичига олган бўлиши керак (2-модда).

Саволларга юридик фанлари номзоди Саломат НИЁЗОВА жавоб берди.

Гулистонлик тадбиркор Абдуҳамид Мингжигитовни Сирдарё вилоятида кўпчилик танийди. Унинг қонунан ҳақли талабини адолатли ҳал этиш, сарсонгарчилигига барҳам беришни вилоятдаги ваколатли идоралар ва Гулистон шаҳар ҳокимлиги раҳбарлари ҳануз турли баҳоналар билан пайсалга солиб келмоқдалар.

Келинг, ўқувчиларга тушунарли бўлиши учун воқеани бир бошидан ҳикоя қилайлик.

Ajab savdolar

Ечилмаётган тугун

Хуллас, муаммо Гулистон шаҳар ҳокимининг 2005 йил 15 февралдаги 93-сонли қароридан сўнг пайдо бўлди. Унга асосан шаҳарнинг Н.Зокиров кўчаси билан Темир йўл оралиғидаги 11,2 гектар ер майдони давлат ер фондига қайтариладиган, шундан сўнг ҳудуддаги турар-жой бинолари, маиший хизмат кўрсатиш ва умумий овқатланиш шахобчалари, савдо дўконлари бузилиши лозим эди. Умуман, А.Мингжигитовнинг қурилиш моллари улгуржи савдоси билан шуғулланадиган «Улуғбек-С» хусусий корхонасига қарашли «ПАГАУЗ» омборхонаси ва ҳовли ҳам бузиладиган ҳудудга тўғри келди. Омборхонани тадбиркор кадастр рўйхатидан ўтказиб 24 миллион сўмга сотиб олганди.

— Бузилаётганда омборхонада 400 тонна цемент, 2000 боғлам қорақоғоз, 20 тонна битум, 200 тонна алебастер бор эди, — дейди А.Мингжигитов. — Шаҳар ҳокими И.Эрбеков бизга шаҳардан собиқ «Уйсозлик комбинати» ҳудудида жойлашган ташландиқ омборхонага кўчишимизни айтди. Кейинчалик эса бу ерни хусусийлаштириб беришга кўпчилик олдида ваъда берди.

Хусусий корхона аъзоларига қаровсиз жойда шароит яратиб олиш осон кечмади. Бинонинг томини ёпиш, таъмирлаш, атрофни тартибга келтириш ишлари учун тадбиркор 12 миллион сўм сарфлади. Хуллас, аҳоли ва турли ташкилотларга қурилиш материаллари сотиш учун барча шароит ҳозирланди. Айни кунларда республикада харидорбоп бўлиб турган «АКФА» русумидаги деразаромлар ишлаб чиқариш цехини ҳам ишга туширди. Бунга қўшимча бетонғишт, йўлак плиталари ишлаб чиқариш цехлари барпо этилди. Ҳозирда бу ерда ўттиз нафар ишчи меҳнат қилмоқда.

Янги жойдаги ишларни тўла йўлга қўйгач, А.Мингжигитов шаҳар ҳокимига бир неча маротаба оғзаки ва ёзма тарзда мурожаат қилди. Яъни ҳозирда ўзлари ишлаб турган собиқ «Уйсозлик комбинати» омборхонасини хусусий мулк сифатида расмийлаштириб беришни сўради. Аммо... Аммо кейинчалик мазкур бино фуқаро Фарҳод Устажалиловга тегишли эканлиги, шу боис бино унга берилиши мумкин эмаслиги ҳақидаги жавобни олган тадбиркор гангиб қолаёзди. Очиғи, жуда алам қилди. Ахир, шунча сарф-харажату, меҳнатдан кейин ваъда қилинган жой бошқа бировнинг мулки бўлиб чиқса, ҳаммаям куюнади-да. Умуман, бино Ф.Устажалиловга тегишли эдими? Бу масалага бироз кейинроқ тўхталамиз.

А.Мингжигитов шундан сўнг юқори идораларга, жумладан, Адлия вазирлигига шикоятнома ёзди. Унинг аризасини ўрганиб чиққан Сирдарё вилоят адлия бошқармаси, шаҳар ҳокимлигининг умумий бўлими, шаҳар архитектура ва қурилиш бўлимлари томонидан Вазирлар Маҳкамасининг **«Ижро интизомини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»**ги, **«Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимияти ва бошқарув органларида иш юритиш ва ижро назоратини ташкил этиш бўйича меъёрий ҳужжатларни тасдиқлаш ҳақида»**ги қарорлари, **«Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида»**ги ҳамда **«Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»**ги қонунлари талаблари бузилган, тадбиркорнинг ҳуқуқлари поймол этилган, деган хулосага келди.

Бунинг бир талай асосий сабаблари бор. Яъни А.Мингжигитов омборхонани хусусийлаштириб беришни сўраб, 2005 йилнинг 28 февралида ёзган 14-сонли ариза ҳокимликнинг умумий бўлимида рўйхатга олинмаган, лекин ҳокимнинг биринчи ўринбосари Т.Тўрақуловга ижро этиш учун берилган. Шундан сўнг шаҳар бош архитектори Х.Ботиралиев томонидан ариза муаллифига жавоб хати йўлланмаган бўлса-да, «109-сонли хат билан жавоб берилди» деб сохта ҳужжат тўғриланган. Тадбиркорнинг 2006 йил 10 майдаги 15-сонли аризаси ҳокимлик умумий бўлими ва шаҳар архитектура ва қурилиш бўлимида яна рўйхатга олинмади. У шаҳар ҳокими томонидан архитектура ва қурилиш бўлими бошлиғи Х.Ботиралиевга «кўриб чиқиш» учун берилди. Ўз навбатида Х.Ботиралиев ҳам тадбиркор аризасини «келмаган»га чиқарди. Бироқ унинг ёлғони шаҳар алоқа бўлими ходимларининг бизга берган маълумотномасидан кейин фош бўлди.

Тадбиркорнинг 2006 йил 14 майдаги 17-сонли мурожаати тақдири билан қизиқиб кўрган киши ҳайратдан бармоғини тишлаши тайин. Гап шундаки, А.Мингжигитов бу галги аризасини ҳокимнинг биринчи ўринбосари Т.Тўрақулов номига ёзганди. Ариза аввалгилари каби ҳокимликда яна рўйхатга олинмади. Т.Тўрақулов томонидан белги қўйилиб, 2006 йилнинг 16 майида ҳокимликнинг капитал қурилиш, ободонлаштириш ва коммуникация бўлими бош мутахассиси Б.Тошметовга ижро қилиш учун топширилади. Б.Тошметовнинг «фаоллиги» эса бошқаларникидан ҳам ошиб тушди. Ариза роппа-роса беш ой чанг босиб ётди.

Адлия бошқармаси ҳоким И.Эрбеков номига қонунбузилиш ҳолатларини бартараф қилиш юзасидан тақдимнома киритди, жиноят ишлари бўйича Гулистон шаҳар судига эса, ҳокимлик бош мутахасссиси Ботир Тошметовга нисбатан Маъмурий Жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 198-моддаси 1-қисми билан тузилган маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомани мазмунан кўриб чиқиш учун юборди. Тақдимнома юзасидан келган жавобда, Б.Тошметовга шаҳар ҳокимининг фармойиши билан ойлик маошининг 10 фоизи миқдорида жарима солинганлиги, М.Мингжигитовнинг мурожаати ҳокимликда кўриб чиқилаётганлиги маълум қилинганди. Суд Б.Тошметовни Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 198-моддаси 1-қисмида кўрсатилган ҳуқуқбузарликни содир этганликда айбдор, деб топиб, унга жарима тайинлади.

Энди аввал ваъда берганимиздек, «Улуғбек-С» хусусий корхонаси кўчиб ўтган омбор кимга тегишли эканлигига тўхталамиз.

Вилоят адлия бошқармаси томонидан А.Мингжигитовнинг мурожаати бўйича шаҳар ҳокимининг 93-сонли қарори ижросини ўрганиш чоғида республика Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри қўмитасининг вилоят рўйхатдан ўтказиш офисига масалага ойдинлик киритишда ёрдам сўраганди. Мазкур жавобни айнан келтириб ўтамиз.

«Сирдарё вилояти рўйхатдан ўтказиш бўлимидан Сизнинг 2006 йил 26 октябрдаги 2385-сонли хатингизга жавобан шуни маълум қиладики, Фарҳод Устажалиловга тегишли бино ва иншоотлар ташкилотимизда рўйхатга олинмаган».

Демак, А.Мингжигитов сўраётган омборхона Ф.Устажалиловнинг мулки эмас. Аслида Фарҳод Устажалилов ўйлаб топган бир баҳона эди. Аслида омборхона «Сад кислород металл дизайн» хусусий корхонасига сирли равишда мулк қилиб берилиши режалаштирилган. Қўлимизда бир қатор инкор этиб бўлмас далиллар борки, бу фикримизни яққол исботлайди. Масалан, «Асакабанк»нинг Сирдарё вилоят филиалидан адлия бошқармасига берилган ёзма жавобдан маълум бўлишича, «Сад кислород металл дизайн» хусусий корхонаси ўз ҳисоб рақамидан банк мижози — Гулистон шаҳар ҳокимлиги ҳисоб рақамига 2006 йилнинг 12 майида 21-рақамли тўлов топшириқномаси билан уч миллион сўм, 2006 йилнинг 9 июнида 31-рақамли тўлов топшириқномаси билан икки миллион беш юз минг сўм, жами 5 миллион 500 минг сўм маблағни «Уйсозлик комбинати» омбори биносини сотиб олиш учун кўчирган. Ўтган ойлар мобайнида ҳокимликдаги мазкур соҳа мутасаддилари омборхона номи бору, ўзи йўқ, тадбиркор Ф.Устажалиловга тегишли эканлигини таъкидлайвериб, А.Мингжигитовни ҳам, унинг аризасини ўрганаётганларни ҳам чалғитишга уринишган.

Пул ўтказиш учун шаҳар ҳокимлиг томонидан Т.Тўрақулов, «Сад кислород металл дизайн» хусусий корхонаси томонидан унинг раҳбари Д.Садралиевлар ўртасида тузилган 2006 йил 5 майдаги 1-сонли шартнома асос бўлган. Шартноманинг 2.1. - бандида «Ўзаро келишувга асосан эски омборхона биносининг умумий нархи 12.000.000 (ўн икки миллион сўм) қилиб белгиланди» дейилади. Битим тузилгандан сўнг орадан ярим йил ўтиб, 2006 йилнинг 3 октябрида шаҳар ҳокимининг 864-сонли қарори дунё юзини кўрди. Қарорда «Уйсозлик комбинати»нинг омборхонасини «Сад кислород металл дизайн» хусусий корхонасига ишлаб чиқариш ва савдо маркази ташкил этиш учун сотилиши қайд этилган эди.

Шаҳар ҳокимлиги вакилларида бўш турган бинони сотиш ваколати бор, албатта. Лекин юқорида номи қайта-қайта зикр этилаётган бино бўш эмас эди. Унга ҳокимнинг таклифи ва ўзаро келишувга кўра «Улуғбек-С» хусусий корхонаси жойлашганди. Шу ерда бир нарса диққатимизни тортди. 93-сонли қарорнинг 5-бандида «Шаҳар архитектура бўлими (Х.Ботиралиев)га уй, савдо, маиший хизмат кўрсатиш ва умумий овқатланиш шохобчаларини қуриш учун белгиланган тартибда ер майдони ажратиш юклатилсин», деган қисм А.Мингжигитовга нега шу пайтга қадар қўлланилмай келаётганлиги кишини таажжубга солади.

Бундай олиб қараганда, А.Мингжигитов раҳбарлик қилаётган хусусий корхонага ўгай кўз билан қарашга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Ўтган 2006 йил мобайнида, яъни **«Ҳомийлар ва шифкорлар йили»**да А.Мингжигитов шаҳар ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ва ирригация бошқармасига 20 тонна цемент, 0,5 тонна алебастер, 100 тонна шағал, 180 квадрат метр қорақоғоз, 600 погонометр полиэтилен қувур ва шу каби бошқа қурилиш материалларини ҳадя қилди ва унинг қиймати 3 миллион 800 минг сўмни ташкил этди.

Унинг кўмагидан миннатдор бўлган бошқарма бошлиғи Л.Умрзоқов 2006 йилнинг 11 октябрида А.Мингжигитов номига миннатдорчилик хати жўнатди. Тадбиркорнинг шаҳар ободончилигига қўшаётган ҳиссаси ҳам минг афсуски, шаҳар ҳокимиятида ўтирганларнинг кўнглига заррача бўлса-да, шафқат солмади.

Вилоят адлия бошқармаси томонидан шаҳар ҳокими И.Эрбековга омборхонани «Улуғбек—С» хусусий корхонасига хусусийлаштириб бериш тўғрисида «Ёзма кўрсатма» киритган эди. Бироқ...

Ўзбекистон Республикасининг **«Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»**ги Қонунининг 25-моддасида **«Ҳокимнинг ваколатлари»** белгилаб қўйилган. Ҳоким **«...қонунлар ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг бошқа ҳужжатлари, Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Вазирлар Маҳкамасининг ҳужжатлари, юқори турувчи органлари ва тегишли халқ депутатлари Кенгаши қарорларининг ижросини ташкил этади»**, дейилган. Шунингдек, ушбу моддада ҳокимнинг аҳолини қабул қилишни ташкил этиш, фуқароларнинг шикоятлари, аризалари ва таклифларини кўриб чиқиш, мулкчиликнинг турли шаклига мансуб корхоналар, муассасалар, ташкилотлар билан ҳамжиҳатлик қилиш, қонунийлик, ҳуқуқ-тартибот ва хавфсизликни таъминлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилишга доир бир қатор ваколатлари борлиги кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикасининг **«Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»**ги Қонунининг 42-моддасида эса маҳаллий давлат ҳокимияти идоралари тадбиркорликни қўллаб-қувватлашга қаратилган фаолиятни амалга ошириши қайд этилган. Шаҳар ҳокимлиги раҳбарлари хусусий корхонага нисбатан адолатсизлик қилгани, тадбиркор А.Мингжигитовнинг ҳақ-ҳуқуқини поймол этгани уларнинг ўз мансаб ваколатларига қай даражада муносабатда эканликларини кўрсатиб турибди. Давр талабини тўғри англаш, эртанги кунни идрок эта билиш, одамларни қўллаб-қувватлаш... нафақат ҳокимларнинг, балки ҳаммамизнинг бурчимиздир.

Зотан, қонун олдида барчамиз бирдек жавобгармиз.

Абубакр БОЙСАРИЕВ,
Сирдарё вилоят адлия бошқармаси бўлим бошлиғи,
Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Taklif va mulohaza

Суд буйруғи

қарорми ёки ижро ҳужжати?

Мустақиллик йилларида мамлакатимизда амалга оширилаётган суд-ҳуқуқ тизимидаги ислоҳотлар одил судловни қулай ва оқилона ташкил этиш ҳамда унинг самарадорлигини оширишга имкон яратмоқда.

Маълумки, суд тизимини молиялаштиришдаги ўзига хослик, штат бирлигининг белгиланганлиги судьяларнинг иш юкламаларини кўпайтиришга таъсир кўрсатади. Процессуал ҳуқуқ тизимидаги нисбатан янги институт — суд буйруғи — судьянинг иш юкламаларини камайтиришга хизмат қилади. Ушбу институт мамлакатимиз фуқаролик процессуал қонунчилигига 2003 йил 12 декабрдаги "Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Қонуни билан киритилган.

Суд буйруғининг пайдо бўлган вақти Қадимги Рим ҳуқуқи меъёрларига, Австрия, Германия, Россия суд ишлари амалиёти тарихига бориб боғланади. XIX асрда айрим Европа мамлакатларининг процессуал ҳуқуқида низосиз ҳужжатлар бўйича пул маблағларини ундириш институтлари пайдо бўла бошлаган эди. Буйруқ тартибида иш юритиш, шунингдек, мажбурий ижро этиш ишлари кўринишида XX аср бошларида Россияда ҳам амалда бўлган.

Суд буйруғи деганда, аввало, иш юритиш тартиби тушунилади. Унинг мазмунини Фуқаролик процессуал кодекси билан белгилаб қўйилган муайян давомли ҳаракатлар мажмуи ташкил қилади. Суд буйруғи одил судловни амалга ошириш билан ҳам бевосита боғлиқ. Мазкур иш юритишда суд ишни қўзғатиш ҳамда ҳал этиш билан боғлиқ процессуал ҳаракатлар орқали қонун воситасида ўзига берилган ваколатларни рўёбга чиқаради.

Суд буйруғи ва буйруқ тартибида иш юритишнинг моҳияти фуқаролик-процессуал ҳуқуқ назариясида ҳозиргача баҳсли бўлиб келмоқда. Айрим ҳуқуқшунослар буйруқ тартибида иш юритишни фуқаролик суд ишларини юритишнинг мустақил тури, деб ҳисоблашса, бошқалари эса бу енгиллаштирилган иш юритиш тури, деб ҳисоблашади.

Бизнингча, буйруқ тартибида иш юритишни фуқаролик суд ишини юритишнинг алоҳида тури сифатида эмас, балки суд процессигача бўлган ундирувчининг ҳуқуқларини тез ҳимоя қилиш ҳамда талабнинг низоли ёки низосизлигини белгилаш мақсадида судья томонидан амалга ошириладиган муқобил иш тартиби деб қабул қилиш ўринли бўлади. Бинобарин, суд буйруғининг одил судлов ҳужжати ҳисобланмаслиги ҳақидаги фикр-мулоҳазалар ҳам буйруқ тартибида иш юритишнинг фуқаролик суд ишларини юритишнинг алоҳида тури сифатида эътироф этилмаслигини асослайди. Чунки суд ишларини юритишнинг бошқа барча турларида суд фуқаролик ишларини суд мажлисида мазмунан кўриб ҳал қилиши ва ҳал қилув қарори чиқариши мумкин бўлади.

Фуқаролик процессуал кодексининг 18-моддасида суднинг кўрилаётган ва ҳал этилаётган масалалар бўйича ҳал қилув қарори, ажрим, қарор ва буйруқ қабул қилиши ҳақида сўз юритилади. Лекин суд буйруғи суд қарорларининг тури сифатида эътироф этилиши баҳсли. Чунки суд буйруғи ҳал қилув қарори билан бир турда эмас, яъни суднинг қарори ҳисобланмайди. Айрим ҳуқуқшунос олимлар эса бошқача нуқтаи назарни илгари сурадилар. Уларнинг фикрича, суд буйруқлари суд қарорларининг турларига мансуб. Дарҳақиқат, суд буйруғи Фуқаролик процессуал кодексининг "Суд қарори", деб номланган 18-моддасида кўрсатилган бўлса-да, лекин, бизнингча, суд қарорлари турига кирмайди. Қолаверса, суд ҳал қилув қарорлари, шунингдек суд ажримлари ҳам: Фуқаролик процессуал кодексининг 206-моддасига кўра, кириш, баён, асослантирувчи ва хулосадан иборат бўлади.

Суд қарорларидан фарқли равишда, суд буйруқларида баён ва асослантирувчи қисмлар бўлмайди. Бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2006 йил 3 февралдаги 4-сонли **"Буйруқ тартибида иш юритишни тартибга солувчи қонун нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида"**ги қарорининг 19-бандида ҳам тушунтириш берилган. Унда белгиланишича, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексининг 238^8-моддасининг талабларига кўра, суд буйруғи ҳал қилув қароридан фарқли ўлароқ, баён ва асослантирувчи қисмлардан холи, талабларни қаноатлантиришга асос бўлган моддий қонун нормасини кўрсатиш билан чекланади. Шунинг учун ҳам, Фуқаролик процессуал кодексининг 18-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида суд қарорларига нисбатан қўлланиладиган умумий талаблар суд буйруғига нисбатан қўлланилмаслиги белгиланган. Ушбу асослар суд буйруқлари суд қарорлари турига кирмаслигини кўрсатмоқда. Демак, Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодексининг 18-модда биринчи қисмидан "ва буйруқ" ибораси чиқарилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Шунда суд буйруғини суд қарорлари турига киритиш тўғрисидаги баҳс-мунозараларга чек қўйилиши мумкин.

Фуқаролик процессуал кодексининг 238^1-моддасида суд буйруғига: ундирувчининг пул маблағларини ундириш тўғрисидаги ёки кўчар мол-мулкни низосиз талаблар бўйича қарздордан талаб қилиб олиш тўғрисидаги аризаси бўйича судья судда ишни кўрмасдан чиқарган ҳужжат, дея таъриф берилган. Мазкур таърифдан кўринадики, суд буйруғи суд қарори эмас, балки ижро ҳужжатидир. Шундай экан, бизнингча, Фуқаролик процессуал кодексининг 238^1-модда биринчи қисми якунидаги "ҳужжатидир" сўзидан аввал "ижро" сўзи киритилса, фойдадан холи бўлмасди. Зеро, **"Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш"** тўғрисидаги Қонуннинг 7-моддасида ҳам суд буйруғининг ижро ҳужжати эканлиги эътироф этилган.

Шоҳруҳ МАМАТОВ,
ТДЮИ талабаси

Беморни даволашга киришишдан аввал шифокор касаллик тарихини ўрганади ва шунга яраша ташхис қўяди. Бугун мафкура оламида ахборот хуружлари авж олаётган экан, унга қарши курашга киришишдан олдин бу иллатнинг туб илдизларини, асл моҳиятини чуқур билиб олиш мақсадга мувофиқдир. Интернет орқали юртимизга тош отаётганларнинг ўзлари аслида кимлар, мақсадлари нима, деган оддийгина саволга тўғри жавоб топсангиз, бас, чигал масаланинг ечимини осонгина топиб оласиз. Таниқли ёзувчи Ғаффор Ҳотамовнинг 2004 йил «Адолат» нашриётида чоп этилган «Тарихнинг қонли ва кўзёшли саҳифалари» деб номланган рисоласини мутолаа қилган киши ҳам айни кунларда кўпчиликни ўйлантириб турган саволларга бир қадар жавоб топгандек бўлади.

Diqqat yangi rukn: *Javonimiz javohirlari*

Маънавий қалқон

у ахборот хуружларига қарши курашда турли иллатлар илдизини фош этишга ёрдам беради

Очиғи, «Инсон ва қонун» газетаси кутубхонаси туркумида чиққан бу мўъжаз китобни «тандирдан узилган» пайтидаёқ зўр иштиёқ билан ўқигандим. Ўша пайтдаёқ тақриз ёзишим мақсадга мувофиқ бўларди. Бироқ «таомил»дан ўзгачароқ иш тутгим келди. Яъни китобнинг давр синовидан ўтиши ва китобхонлар унга қандай муносабат билдиришини кутдим.

Китобнинг бутун мазмун-моҳияти биринчи галда ўзига хос тарзда муқовасидаёқ баён этилган: «Адашганлар, бузғунчилар ва исёнчилар ҳақида».

Аёнки, бундай кимсалардан асло марҳамат кутиб бўлмайди. Адашганлар адашганини, бузғунчи бузғунчилигини тан олмайди. Билакс, бошқаларни ҳам адаштиришга, бузғунчиликка даъват этишга чираниб юради. Ана шу чиранишнинг моҳиятини эса биз кўпинча юртимизга нисбатан қилинаётган ахборот хуружларида ҳам пайқаб оламиз. «Бу дунё кенг ва одамлар турли-тумандир. Ҳар бир инсон ҳаётни ўз қаричи билан ўлчайди. Биров, кишилар дилига яхшиликни жо этай, деб умрини фидо қилса, бошқа биров, ҳатто Аллоҳнинг марҳаматига ҳам таъма кўзи билан қарайди,– деб ёзади муаллиф.– Одатда, жамоатчиликни чалғитиб, ғалаён кўзғашга устаси фаранг бўлган риёкорлар ўз муддаоси йўлида кўпчилик эргашадиган таълимотларни восита қилиб олади. Агар, биз бугун ўтмишга бир назар ташласак, дор остидан қочган нобакордан токи обрў ва амал талашган мунофиқгача исломни ўзига байроқ қилиб олганига гувоҳ бўламиз».

Моҳиятан бир-бири билан узвий боғлиқ воқеа-ҳодисалар ҳақида китобда батартиб ҳикоя қилинади. Ҳар бир қинғирлик ортида қандай мақсадлар ётгани ва улар қай даражада аянчли «якун» топгани ҳақида муаллиф аниқ далил-исботлар билан ёзади. Истеъдодли адиб ўша воқеликларни ўқувчи кўз олдида жонли тарзда намоён этишга муваффақ бўлган, дейиш мумкин. «Охири пушаймонлик иш» сарлавҳали бобда 1999 йил 16 февралда мамлакатимиз пойтахтида содир этилган хунрезликлар ҳақида ҳикоя қилар экан, мавзуни суд залидаги «суҳбат»лардан бошлайди:

«Айбланувчининг ўзига бу қадар бино қўйиши, бу қадар кибр ва виқор билан гапириши шусиз ҳам эзилиб ўтирган жабрланувчи Нажие Керимовага малол келгач:

– Болам,– деди унинг гапини бўлиб, синиқ ва шикаста овозда.– Мана, сиз «чиройлик қилиб портлатган»ингизни айтиб бераяпсиз, менинг эса, юрагим чидамаяпти. Чунки шу портлашда қирқ яшар ўғлим жувонмарг бўлди, уч нафар набирам чирқираб қолди...»

Барчага аёнки, ўша мудҳиш ҳодисани содир этганлар ҳам бу қабиҳ ишга шунчаки қўл уришмаган. Улар, аввало, чет эллардан юртимизга нисбатан амалга оширилаётган ахборот хуружларига учган, онги заҳарланган. Оқ билан қорани, дўст билан душманни фарқлай олмаган бандаларнинг онгини заҳарлаш орқали ўша ахборот хуружлари ортида турган кимсалар амалда жирканч ниятларига эришганини англаш мушкул эмас. Китобни эътибор билан мутолаа қилган ўқувчи ана шундай иллатларнинг илдизи қандай пайдо бўлаётганини ҳис этади.

Иймони бут, эътиқоди юксак замондошларимиз фарзандлари қалбига ҳам ана шу эзгу ва улуғвор туйғуларни сингдиришни истайди. Ҳар бир ота-она фарзандининг чинакам солиҳ инсон бўлиб камолга етишини орзу қилади. Солиҳ инсон деганда кўз ўнгимизда маърифатли, зиёли, меҳнатдан бахт топаётган турли касб эгалари гавдаланади. Бугунги авлодлар ҳам буюк аждодлари каби улуғворликка интилиб яшаётганлари сир эмас. Ҳаётимизда ўзига хос маънавий воқеликка айланаётган ана шундай ажойиб диний-маърифий таълимот моҳиятини теран таҳлил этган адиб элимизнинг ана шу нозик туйғуларини устомонлик билан топташ учун турли усулларни қўллаётган бузғунчиларни фош этади. «Ваҳҳобийликдан «Хизбут таҳрир»гача», «Нега одамлар ўзлари пушаймон қилган ишга яна қўл урадилар», «Амалпарастнинг дарди бедаводур», «Халифалик», «Жиҳод», «Оламга рисолат кўтариб чиқмоқдамиз!», «Ислом: Шарқ ва Ғарб», «Ўзбекистоннинг мунаввар йўли» сарлавҳали бобларда бебаҳо динимизнинг асл моҳияти; беқиёс неъматлари ҳақида мушоҳада юритилиб, айни пайтда уни билиб-билмай поймол этаётган, аниқроғи, динни ниқоб қилиб, турли қинғирликлардан тоймайдиган кимсаларнинг асл башараси фош этилади.

«Хизб»чиларнинг даъвосича, «сиёсий фикр фикрлар ичида мутлақ олийсидир»,– дея талқин қилади муаллиф «(Эй инсон) ўзинг аниқ билмаган нарсага эргашма» сарлавҳали бобида.– Афтидан, улар иғво қўзғовчи ўз фикрларини Аллоҳнинг каломи – калимаи тавҳиддан ҳам улуғ ва мўътабар деб билади, шунинг учун Қуръон оятларию саҳиҳ ҳадисларни ўз мақсадларига истаганча «бўйсундиришади», деб ёзади, у.

(Давоми тўртинчи бетда)

Oramizdagi odamlar

Борлиғида меҳр мужассам

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Оддий нозирликдан вилоят никоҳ уйи мудирасигача бўлган хизмат поғоналаридан ўтдим. Афсуски, вақтни ортга қайтариб бўлмайди. Башарти, мўъжиза юз бериб, умрни қайта бошлаш имкони туғилса, тағин шу соҳада элга хизмат қилардим. Одамларнинг қувончига шерик бўлишдан ҳам аълороқ бахт борми?!

Опанинг гапларини тинглаб ўтириб, беихтиёр вилоят адлия бошқармаси бошлиғи ўринбосари Бобомурод Исоқуловнинг сўзларини эсладим: «У кишининг оҳанграбоси бор. Ҳар қандай одамни бир зумда ўзига эл қилиб олади».

Қарийб ўн йиллик мухбирлик фаолиятим давомида турли мавзуларда мақолалар ёзишга, ҳар хил одамлар билан мулоқотда бўлишимга тўғри келди. Ҳар хил феълатворли кишиларни кўравериб, кўз ҳам пишиб кетаркан. Ҳатто бир кўрган кишингиз ҳақида дарров хулоса ясаб қўйишга-да, ўрганарkансиз.

Аслида одамнинг кимлигини унинг кўзлари айтиб туради доим. Дилором опанинг кўзларидаги самимият, юзидан ёғилиб турган нур ҳар қандай кишининг ҳам кўнглида эзгу туйғуларни уйғотади.

— Айтиб ўтганимдек, 1998 йилга қадар вилоят никоҳ уйи мудираси бўлиб ишладим. Ҳозир замон билимдон ёшларники, пайти келганда уларга йўл бериш керак. Мана, тўққиз йилдан буён вилоят ФҲДЁ архиви мудирасиман. Вилоятдаги туғилиш, ўлим, никоҳ қоғозлари нусхалари сақланади бизда. Одамларга лозим пайтда улардан нусха кўчириб берамиз. Одатда, бу каби ҳужжатлар 75 йил сақланиши лозим. 1922 йилдан буён архив тўла асраб келинмоқда. Айни кунда 11 минг жилддан зиёд архив дафтарларимиз бор. Одамларга қўлдан келганича ёрдам бераяпмиз.

Дилором Абдуллаева Гулистон шаҳрида туғилган. Ўрта мактабни аъло баҳоларга битиргач, 1976 йили Сирдарё Давлат педагогика институти тарих факультетининг сиртқи бўлимига ўқишга қабул қилинди. Бу пайтда Гулистон шаҳар ФҲДЁ бўлимида нозир вазифасида ишларди. Ўқиш, иш унга осон бўлмади. Оила, рўзғор ташвишлари деган дай...

Дилором ҳам бошқа қизлар сингари севиб-севилди. Қўшни маҳаллалик Баҳромжон билан турмуш қуришди, аҳил-иноқ, тотув яшашди. Елкама-елка туриб тўрт нафар фарзандни вояга етказишди. Бугун улар олти нафар набиранинг севикли бобоси, бувижониси. Қўша қариб, ували-жували бўлишдек инсоний бахт уларга насиб этган. Опа ўз ҳаётида устози дея марҳум қайнонаси Латофат аяни санайди мудом. Доимо унинг тарбияси асқотганини тўлқинланиб гапиради.

— Қайнонамдан одамларга меҳр бериш, шу туйғу билан яшаш лозимлигини ўргандим, — дейди у фахрланиб. — Шунга қатъий амал қилган ҳолда шогирдларим Дилбар Жўраева, Эътибор Халимова, Гулҳаё Расулова, Севара Жўраеваларга доимо меҳр кўрсатиб, яшаш лозимлигини уқтираман. Чунки бу ақидага таяниб яшаб, кам бўлмадим. Бу дунёда одамдан фақат яхшилик қолади.

Халқ хизматида фидойи бўлган инсонлар қатори Дилором Абдуллаева ҳам эл-юрт ҳурматига сазовор бўлди. Қолаверса, Мустақиллигимизнинг 15 йиллик тўйи арафасида ҳукуматимиз томонидан «Мустақилликнинг 15 йиллиги» кўкрак нишони билан ҳам тақдирланди. Ҳа, элу халқ бундай инсонларни доим ардоқлайди. Орамизда шундай олижаноб аёллар бор экан, одамийлик мангу яшайди.

Абдуғаффор ОМОНБОЕВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

ЭЪЛОН

Тошкент Давлат юридик институти қуйидаги лавозимларга танлов эълон қилади:

1. «Давлат ҳуқуқи ва бошқаруви» кафедраси бўйича катта ўқитувчи — 1 нафар;
2. «Фуқаролик ҳуқуқи» кафедраси бўйича катта ўқитувчи — 1 нафар;
3. «Халқаро хусусий ҳуқуқ» кафедраси бўйича кафедра мудири - 1 нафар;
4. «Хўжалик ҳуқуқи ва жараёни» кафедраси бўйича кафедра мудири — 1 нафар;
5. «Суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар» кафедраси бўйича кафедра мудири — 1 нафар;
6. «Криминалистика» кафедраси бўйича кафедра мудири — 1 нафар;
7. «Факультетлараро тиллар» кафедраси бўйича доцент — 1 нафар; катта ўқитувчи — 1 нафар;
8. «Факультетлараро ижтимоий гуманитар» кафедраси бўйича катта ўқитувчи — 1 нафар;
9. «Жисмоний тарбия» кафедраси бўйича катта ўқитувчи — 1 нафар;

Танловда қатнашиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:

1. Ректор номига ариза;
2. Ходимларни ҳисобга олиш бўйича шахсий варақа.
3. Олий маълумоти, илмий даражаси ҳақидаги дипломлар, илмий унвонлар ҳақидаги аттестатлар нусхалари.
4. Илмий ишлар рўйхати.

Танловга ариза бериш муддати эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Манзил: Тошкент шаҳар, Сайилгоҳ кўчаси 35-уй, 19 ва 40-хоналар.
Телефонлар: 136-09-39, 133-48-66.

ЭЪЛОН

1. Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлиги Мўйноқ туман давлат нотариал идора нотариуси лавозимига;
2. Навоий вилоят адлия бошқармаси Томди туман давлат нотариал идораси нотариуси лавозимига

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ!

Танловда нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияга эга бўлган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари иштирок этишлари мумкин.

Танловда иштирок этиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:

1. Комиссия номига ариза;
2. Паспорт нусхаси;
3. Белгиланган шаклда тўлдирилган шахсий варақа;
4. Меҳнат дафтарчасининг нотариал тасдиқланган нусхаси;
5. Нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензиянинг нотариал тасдиқланган нусхаси;
6. Охирги иш жойидан берилган меҳнат фаолияти тўғрисидаги тавсифнома.

Талабгор ўзининг касбий тайёргарлигини таърифловчи бошқа ҳужжатларни ёхуд уларнинг нотариал тасдиқланган нусхасини тақдим этиши мумкин.

Танловда иштирок этишни хоҳловчи фуқаролар эълон чиққан кундан бошлаб, бир ой давомида тегишли адлия органига мурожаат этишлари лозим.

Мурожаат учун манзиллар:
Қорақалпоғистон Республикаси, Нукус шаҳар, Тўрткўл гузари кўчаси.
Телефонлар: (8-361) 223-15-82, 223-81-27
Навоий шаҳар, Матвиенко кўчаси 4а уй.
Телефонлар: (8-436) 223-01-38. 223-95-90

Jinoyat va jazo

Уйидан ҳайдалган ота

унинг жонига суд оро кирди

Ўтган йилнинг февраль ойи охирларида Бешариқ туманидаги Ватан қишлоқ фуқаролар йиғини Кулол маҳалласида дув-дув гап тарқалди. Кулолликларни ҳайратлантирган нарса шу эдики, маҳалладошлари Шерзод Бўриев (исм-шарифлари ўзгартирилган) хотини Насибага қўшилиб, отаси Маҳкамбой акани уйдан ҳайдаб чиқарганмиш.

Суд очерки

Шерзод — Маҳкамбой ака билан Соҳиба опанинг кенжа фарзандлари. Болалигида ота-онаси уни еру кўкка ишонишмасди. Ўзи баъзи оилаларда кенжа фарзанд шунақа эркароқ бўлади. Афсуски, бу Бўриевлар оиласига қимматга тушди...

У ўғил-қизларини уйли-жойли қилгач, Маҳкамбой ака ва Соҳиба опа ҳовлида Шерзод билан қолишди. Уни уйлантиришганида эса ота-она елкаларидан тоғ ағдарилгандек енгил тортишди. Негаки, белидан қуввати аримай, кўзи очиқлигида ҳамма фарзандларининг бошини иккита қилиш ота-она учун жуда катта бахт. Эр-хотиннинг бошлари осмонга етгани ҳам ана шундан эди. Аммо...

Келин бўлмиш Насиба қайнона-қайнота кўнгилларидагидек бўлиб чиқмади. У эри тугул Маҳкам ака билан Соҳиба опани ҳам ҳурмат қилмас, нима қилиб бўлса-да, оилада ўз ҳукмини ўтказишга ҳаракат қиларди. Аксига олиб, кўп нарсага бардошли бўлган ота-она Шерзоднинг тинчлигини ўйлаб, Насибанинг анча-мунча гап-сўзлари ва «ҳунар»ларини ичларига ютишарди.

Бўриевларнинг ҳаёти шу зайлда кечиб турган бир пайтда 2004 йилнинг май ойида Соҳиба опа тўсатдан вафот этди. Бу билан Маҳкамбой аканинг дарди оғирлашди.

Маҳкам ака рафиқасисиз, бир ярим йилни ўтказди. Шунда яқинларидан бири Давлатали унинг қўйнига қўл солиб кўрди:

— Янгамнинг қазоларидан кейин ҳам шунча вақт ўтди. Энди сизни уйлантириб қўйсак яхши бўларди. Ҳар ҳолда кексайиб қолдингиз. Бундан буён ёлғизлик жуда қийин кечади. Шунга нима дейсиз?

Дарҳақиқат, ўтган бир ярим йил давомида Маҳкам акага хотинининг ўрни жуда билиниб, у аёл киши эрининг суянчиғи эканлигини астойдил ҳис қилганди. Бироқ фарзандларидан ми ёки хотинининг яқинларидан хижолат бўлиб, бу ҳақда ҳеч кимга оғиз очмаганди.

– Қандоқ бўларкин? – дея қариндошига кўнглидаги андишани билдирди ота.

— Ўзингизни ҳам ўйланг. Фарзанду келинларингиз ўнта бўлса ҳам, тани маҳрамнинг ўрни бошқа бўлади, — деди Давлатали дангал.

Шундан сўнг ошна-оғайнилар ва қариндош-уруғлар дарҳол «иш»га киришишди. Икки ойга бормай, шу қишлоқда яшовчи Салтанат исмли бева аёлнинг розилигини олиб, уни Маҳкам акага никоҳлаб беришди.

Маҳкам аканинг хижолат чекканича бор экан. Чунки Шерзод билан Насиба унинг уйланганига аччиқ қилиб, тўнларини тескари кийишди. Улар оналари тенги Салтанат опани беҳурмат қилиб, қилдан қийиқ қидиришдан чарчашмади. Эмишки, Салтанат опа болаларининг тарбиясига салбий таъсир кўрсатаётганмиш. Охирги вазият шу даражага бориб етдики, эр-хотин Маҳкам ака билан Салтанат опани уйдан ҳайдаб чиқаришди.

Анча йил илгари Бўриевлар ўз ҳовлиларининг кўча томонига бир хонали сартарошхона қуришганди. Маҳкам ака билан Салтанат опа уйдан ҳайдалганларидан кейин ҳовли четидаги ўша сартарошхонада яшай бошлашди.

Кекса эр-хотин ана шу аянчли аҳволда 8 ой яшадилар. Бу орада профилактика инспектори ўртага тушиб, уларни уйга киритиб қўйди ҳам. Аммо бир ой ўтгач, яна бедодлик такрорланди. Шундан кейин Маҳкам ака уйга тегишли барча ҳужжатларни йиғиб, туман ҳокимлигига йўл олди.

Ҳокимликдагилар у тақдим этган ҳужжатлар билан батафсил танишиб чиқишди ва 2006 йил 24 ноябр унинг уй-жойга эгалик ҳуқуқини эътироф этиш тўғрисидаги 563-сонли қарор қабул қилинди. Мазкур қарорни олгандан сўнг Маҳкам ака ўз уйига киритиб қўйишларини сўраб, Фуқаролик ишлари бўйича Фарғона вилояти Ўзбекистон туманлараро судига мурожаат қилди.

Фуқаролик кодексининг 164-моддасида таъкидланганидек, мулк ҳуқуқи шахснинг ўзига қарашли мол-мулкка ўз хоҳиши билан ва ўз манфаатларини кўзлаб эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш, шунингдек, ўзининг мулк ҳуқуқини ким томонидан бўлмасин, ҳар қандай бузишни бартараф этишни талаб қилиш ҳуқуқидан иборат. Мулк ҳуқуқи дахлсиздир. **«Уй-жой кодекси»**нинг 32-моддасига мувофиқ эса уй, квартира мулкдорнинг оила аъзолари, шунингдек, у билан доимий яшаётган фуқаролар агар уларни кўчириб келган пайтда ёзма равишда бошқа ҳол қайд этилган бўлмаса, уйдаги, квартирадаги хоналардан мулкдор билан тенг фойдаланишга ҳақлидирлар. Улар мулкдор берган турар жойга ўзларининг вояга етмаган фарзандларини киритишга ҳақлидирлар. Турар-жой мулкдорининг оила аъзолари деб у билан доимий бирга яшаётган хотини (эри) ва уларнинг фарзандлари тан олинади.

Кўриниб турибдики, низоли ҳовли-жой қонуний жиҳатдан Маҳкам акага тегишли. У билан бирга яшаётган Салтанат опа эса унинг оила аъзоси ҳисобланади. Яъни ўша уйда яшашга ҳаққи бор. Ана шу асосларга таянган суд Маҳкам ака билан Салтанат опани уйга киритиш тўғрисида ҳал қилув қарори қабул қилди.

Шу тариқа ота-бола ўртасидаги низо барҳам топди. Бироқ энг ачинарли томони масаланинг маҳалла, қишлоқ фуқаролар йиғинининг ўзида ечим топмай судгача етиб борганидир. Негаки, ушбу муаммони жамоатчилик аралашуви билан ҳам ҳал этиш мумкин эди-ку. Нима учун Маҳкам аканинг қариндош-уруғлари, ошна-оғайнилари юқоридаги адолатсизликни бартараф қилишга бош қўшишмади? Хўш, Насибанинг ота-онаси, оила аъзолари-чи? Нега улар қудаларининг қариган чоғида сарсон бўлишига томошабиндек қараб туришди? Ёки Шерзод билан Насибага уларнинг панд-насиҳатлари кор қилмадими?

Нима бўлганда ҳам кўплашиб муаммога ечим топса бўларди-ку...

Абдусами ИСМОИЛОВ,
Фуқаролик ишлари бўйича Ўзбекистон туманлараро судининг раиси,
Хуршид СУЛТОНОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

ЖУРНАЛИСТГА СУЪИҚАСД

"ИТАР-ТАСС" ахборот агентлигининг хабарига кўра, ўтган якшанба куни Ироқ пойтахти Боғдоднинг ғарбий ҳудудида жангарилар мустақил "Ал-Машриқ" газетасининг бош муҳаррири Моҳан ат-Тоҳирни ўғирлаб кетишга ҳаракат қилишган. Гувоҳларнинг айтишларига қараганда, ат-Тоҳир жангариларга жиддий қаршилик кўрсатган. Натижада журналистни тириклай олиб кетишларига кўзи етмаган жангарилар уни воқеа жойида отиб ташлашган.

"Чегара билмас репортёрлар" ташкилотининг маълум қилишича, Ироқда ҳарбий ҳаракатлар бошланган давр, аниқроғи, 2003 йилнинг март ойидан бошлаб, бу мамлакатда 150 нафар журналист қурбон бўлган.

ЯНА ИРОҚ ҲАҚИДА

Куни кеча Ироқ пойтахти Боғдод шаҳри марказида юз берган портлаш натижасида яна 23 нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлди ва 40 нафар бегуноҳ фуқаролар турли даражада тан жароҳати олди.

Ироқ полициясининг маълум қилишича, миналаштирилган автомобилни бошқарган худкуш террорчи машинани Боғдоднинг машҳур Ал-Мутанабби кўчасида портлатиб юборган. Ушбу кўча дунёга ўзининг китоб расталари билан машҳур эди.

Жаҳон оммавий ахборот воситаларига ахборотлари тарқатган хабарларга таяниб айтадиган бўлсак, Боғдод шаҳрида март ойида террорчилар хуружи бир мунча кўпайган. Чунки шу йилнинг 2 март куни ҳам Ироқ пойтахтининг Мадинат-Садр туманида теракт содир этилган бўлиб, ушбу теракт натижасида 10 нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлган ва 20 нафар фуқаро турли даражада тан жароҳати олган.

ЧУМОЛИФУРУШ ЎЛИМГА ҲУКМ ҚИЛИНДИ

Хитой фуқароси Ван Чжэндун фирма ташкил қилиб, ўз олдига вино, чой ва тиббий эликсир ишлаб чиқаришни мақсад қилиб қўйди. Энг қизиғи, у бу маҳсу-

лотларни барчасини чумолидан ишлаб чиқаришни режалаштирган эди. Ван реклама компанияларидан бири билан келишиб, фуқароларга чумолиларни сунъий кўпайтириш режасини таклиф қилди. Режада кўзда тутилган сунъий кўпайтиришда қатнашиш учун фуқаролар фирма ҳисобига 1290 доллар ўтказсалар бас. Ваннинг ваъдаси бўйича, бу уларга жуда катта даромад келтириши керак эди. Буни қарангки, Ваннинг чақириғига хитойлик ўн минг нафардан ошиқ фуқаро "лаббай", деб жавоб берди. Натижада Ван Чжэндуннинг фирмаси қисқа муддат ичида 387 миллион доллар ишлаб олди. Лекин у чумолиларни сунъий кўпайтириш устида бош қотириб ўтирмади. Демакки, унинг чақириғига "лаббай", деб жавоб берган фуқаролар нафақат Ван ваъда қилган мўмай фойда, балки ўзларининг сармояларидан ҳам ажралиб қолди. Ҳаттоки, сармоясини йўқотган фуқаролардан бири ўз жонига ҳам қасд қилган.

Айнан ана шу фуқаронинг ўлимини текшириш жараёнида Хитой полицияси Ван Чжэндун ва унинг фирмаси фаолияти билан қизиқиб қолади ва товламачининг барча кирдикорлари фош этилади.

Яқинда ушбу ишни кўриб чиққан Хитой Олий суди товламачи Ван Чжэндунга нисбатан олий жазо чорасини қўллади.

Интернет материаллари асосида Жаҳон иқтисодиёт ва дипломатия университети талабаси Акром УМАРОВ тайёрлади

Muhokama uchun mavzu

Ўрганган кўнгил...

ёхуд бойнинг боласи бой, подачининг фарзанди подачи бўладими?

Муқаддима

Яқинда ғалати бир суҳбатнинг гувоҳи бўлдим. Тўйхонада гапдан гап чиқиб, икки оқсоқол бир мавзуда баҳслашиб қолишди. Тўғриси, тўйхонада улардан ёши улуғи бўлмагани учун ҳеч ким баҳсга аралаша олмади. Лекин масала анчайин қизиқарли бўлгани учун ушбу мавзуда бирор нарса ёзишни режалаштириб қўйдим. Балки ушбу мавзу газетхонларимизни ҳам қизиқтириб қолар. Келинг, аввало оқсоқолларнинг мунозарасига қулоқ тутиб кўрайлик:

Баҳс

–"Бой бойга боқади, сув сойга оқади", деган мақол бежиз айтилмаган, – деб сўз бошлади суҳбатдошларнинг бири олдидаги чойдан бир хўплаб. – Азал-азалдан ҳам бойнинг боласи бой, подачининг боласи подачи бўлган. Сиз бўлса қаердаги (бу ўринда бировнинг кўнглига тегмаслик учун исм-шарифларни ёзишни лозим топмадик) фермерни мақтаб ўтирибсиз. Унинг отаси раҳбар бўлмаган. Аввал сувчи эди. Кейин трактор ҳайдади. Унинг ўғлига фермер хўжалиги тузиб, раҳбар бўлишни ким қўйибди?..

— Раис, сиз ҳамон замонни ўзингизнинг эски қаричингиз билан ўлчаяпсиз, – деди иккинчи оқсоқол.

Маълум бўлишича, чоллардан бири шўро даврида узоқ йиллар колхоз раиси бўлиб ишлаган экан.

— Тўғри, бир пайтлар бойнинг боласи бой, раҳбарнинг боласи раҳбар бўларди. Чунки у пайтларда олий ўқув юртларига билими бор ёшлар эмас, аксинча, отасининг пули кўплар кирарди. Табиийки, фарзандини пул билан ўқишга киритган "бойвачча" ота уни "ёғлироқ" жойга ишга жойлаштириб қўяр, кейин таниш-билиш орқали "шонли партия" сафига ўтказар, хуллас, "кўтарилиш" учун хизмат қиладиган пиллапояларнинг ҳар бирига "хизмат" қиларди. Натижада аслида билими ва иқтидори икки пулга қиммат бўлган думбул ўғилтой дуппадуруст "раҳбар"га айланарди. Назаримда кўп нарсанинг емирилишига ҳам айнан ана шундай иллатлар сабаб бўлди...

— Сиз нимани ҳам билардингиз, – суҳбатдошининг сўзини бўлди собиқ раис.– Ёшлигингизда оддий ҳайдовчи бўлган бўлсангиз. Авлодингиздан бирор-бир раҳбар чиқмаган бўлса, нимани ҳам тушунар эдингиз. Лекин бир масалада тўғри фикрладингиз, ўша замонда ҳам, ҳозир ҳам "белингиз бақувват", чўнтагингиз ақчага тўла бўлмаса, ҳеч ким эмассиз ва ҳеч ким бўла олмайсиз.

— Раис, сиз барибир айтганингиздан қолмайдиган одамсиз. Чунки ёшлигингиздан атрофдагиларга ҳукмингизни ўтказиб ўрганиб қолгансиз. "Ўрганган кўнгил, ўртанса қўймас" деганларидек, ўзингизникини маъқуллайверасиз. Келинг, сиз билан гап талашиб ўтирмасдан, бир-икки мисол келтирай. Абди чўпонни биласиз-а? Ўзингизнинг қўлингизда йигирма йилдан ошиқ қўй боққан. Лекин эшигида битта ортиқча моли йўқ. Ўн бир нафар фарзанди бор. Бир умр ишлаб топгани оёғига етса эгнига, эгнига етса, оёғига етмаган. Ана шу чўпоннинг ўғли ҳозир Тошкенти азимда ишлайди. Катта идоранинг катта терговчиси экан. Унвони ҳам алламбало. Ахир, чўпоннинг ўғлини ўқишга киритишга, сиз айтганча бўлса, Тошкентдай жойга ишга қўйишга пули йўқ-ку!

Ё бўлмаса, ўзингизнинг ён қўшнингиз Раҳмат муаллимни эсланг. У йилнинг тўққиз ойида мактабда дарс берса, уч ой пахсакашлик қиларди. Қора меҳнатнинг орқасидан етти фарзандини вояга етказди. Муаллимнинг ҳам учинчи ўғли Тошкентда эди. У бир неча йил аввал номзодлик диссертациясини ёқлаганди. Яқинда доктор бўлибди. Ҳамқишлоқлар билан бориб табриклаб келдик. Бир чиройли уй-жойлар, ажабтовур машиналари бор экан. Отасини қўйгани жой топмайди. "Ҳай-ҳай" дейишимизга қарамасдан, қишлоққа ўз машинасида олиб келиб қўйди. Биз уни ҳурматимизни қилиб қишлоққа олиб келиб қўйганига эмас, мана шу чекка қишлоғимиздан чиқиб, олим бўлганига, докторлик диссертациясини ёқлаганига, қолаверса, пахсакаш отасининг пойига патак бўлиб хизмат қилганига хурсанд бўлдик.

Яна бир мисол. Қўшни қишлоқдаги Худойбердини ҳам яхши танийсиз. Узоқ йиллари пахтани дефоляция қилиш пайтида дорининг остида қолиб, яримжон бўлиб қолган эди. Ана шунинг кенжаси ҳозир хорижда ўқияпти. Катта қизи таржимон бўлиб ишлаяпти. Ахир, шу пайтгача Худойбердининг ҳассасидан бошқа бойлиги йўқ эди-ку?! Айтинг-чи, унинг фарзандлари нимaнинг эвазига ўқишга кирди? Кенжаси ниманинг ҳисобига хорижда билим олаяпти?..

Сиз бу саволларнинг бирортасига жавоб бера олмайсиз. Чунки истиқлол оддий меҳнаткашга берган имкониятларни тан олгингиз келмайди. Ютуқларни кўриб-кўрмаганга оласиз. Ўзингизча деҳқоннинг, оддий меҳнаткашнинг боласини писанд қилгингиз келмайди. Аслида бир пайтлар сизни раис деб ҳурматлаган, чўнтагингизни пулга, кўкрагингизни орден-медалларга тўлдирганлар мана шу деҳқон-у оддий меҳнаткашлар эди. Энди деҳқоннинг боласи фермер бўлиб, гижинглаган тойдай машина минса, ғашингиз келади. Чўпоннинг боласи ҳуқуқшунослик институтига ўқишга кирса, тан олгингиз келмайди. Яримжон Худойбердининг кенжаси хорижда ўқиса, сизга малол келади. Чунки сиз ҳалиям қамчинингиздан қон томган, одамлар икки букилиб салом берган, тўй маъраканинг тўрида ўтирган "раис бобо"лик чоғларингизни қўмсайсиз. Лекин бир нарсани тан олгингиз келмайди. Билиб қўйинг, сиз айтган "бой бойга боқади, сув сойга оқади", "катта"нинг боласи "катта", "подачининг боласи подачи", бўлган вақтлар ўтиб кетди. Бу мақоллар бундан ўн олти йил муқаддам ўз қадрини йўқотиб бўлган. Шундай экан, сиз ҳам энди чўпоннинг боласи прокурор, тракторчининг боласи фан доктори бўлишига кўникинг. Ўзингизни улардан юқори олиб, осмондан туриб муомала қилишни бас қилинг. Акс ҳолда элдан ажралиб қоласиз...

Хулоса ўрнида

Тўғриси, баҳс жиддийлашиб, оқсоқоллар қизишиб кетгач, биз ёшлар секин ўрнимиздан турдик. Шунинг учун ҳам баҳс нима билан якун топганидан бехабар қолдик. Лекин бир нарса аниққи, бир умр ҳайдовчи бўлган отахон кўпчиликнинг кўнглидагини топиб гапирди. Шундан сўнг ўзимизча ён-атрофимизга бир қур назар ташладик. Турли соҳаларда ишлаётган тенгдошларимизнинг таржимаи ҳоллари билан қизиқиб кўрдик. Буни қарангки, ҳайдовчи бобо юз карра ҳақ экан. Ёши қирқнинг нари-берисида бўлган ҳуқуқшунослар, фан номзодлари ва докторлари, ихтирочи муҳандис-у қўли гул шифокорлар, таниқли шоир-ёзувчи-ю, депутат ва сенаторларнинг кўпчилиги оддий меҳнаткаш оилаларда ўсиб-улғайишган, ўз билими, иқтидори ва салоҳияти билан кўтарилишган. Уларнинг ота-оналари, қариндош-уруғларида фарзандларини катта ўқишларга "жойлаб" қўйиш ёки бирор-бир мансабни "сотиб олиш" имконияти йўқ. Улар ҳамма-ҳаммасига ўз билим ва кучлари билан эришишган.

Шу ўринда бир нарсани алоҳида таъкидлаб ўтиш керак, биз юқоридаги мисоллар билан ўзига тўқ оилалар ёки раҳбарларнинг фарзандлари фақат пул билан ўқишга киради, пул билан "кўтарилади", деган фикрни айтмоқчи эмасмиз. Уларнинг орасида ҳам интеллектуал салоҳиятга эга бўлган, ўз билим ва иқтидори билан юқори лавозимларни эгаллаётганлари бор. Бундан кўз юмиб бўлмайди. Лекин минг афсуслар бўлсинки, орамизда онда-сонда бўлса-да, бизнинг "раис бобо"ларга ўхшаганлар ҳам учраб турадики, ушбу мақоламиз ёзилишига ҳам айнан уларнинг фикрлаш тарзи сабаб бўлди.

Хулоса ўрнида шуни айтиб ўтиш кераккки, бугун она юртимизда ўқийман, одам бўламан, олим бўламан деган ёшлар учун барча шарт-шароитлар муҳайё. Ёшлардан талаб қилинадигани эса ўқиш, изланиш, тинимсиз меҳнат қилиш. Қолганини эса вақт кўрсатаверади...

Ислом ҲАМРО,
журналист

Истиқлол йилларида мозийда яшаб ўтган боболаримизнинг тўйлари, буюк асарлар ҳамда қадимий қўлёзмалар яратилишига оид саналарни нишонлаш биз учун қутлуғ анъанага айланиб қолди. Ўтган асрнинг мураккаб муҳитида яшаб, ижод қилган устоз-адибларнинг номларини ёдга олиш, уларни қадрлаш бизнинг бурчимиздир. Жумладан, ўтган йиллар мобайнида халқимиз Ғафур Ғулом, Ойбек сингари адибларимизнинг 100 йиллик тўйларини катта байрам сифатида нишонлади. Албатта, бу эзгу ишларнинг барчасини Ўзбекистон ҳукумати қўллаб-қувватлаб турибди. 2007 йилда мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримовнинг <u>«Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисида»</u>ги Қарорга имзо чекиши ҳам фикримизнинг далилидир.

Маълумки, Абдулла Қаҳҳор адабиётимиз тарихида бетакрор сиймолардан биридир. Истеъдодли адиб адабиётга кириб келган дамларданоқ сўз сеҳргари сифатида эътироф этилган. Бугун у нафақат ўзбек адабиёти, балки жаҳон адабиётида ҳам энг машҳур ва забардаст ёзувчилар қаторида туради.

Қуйида «Биз сув ичган дарёлар» рукни остида Ўзбекистон қаҳрамони, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмаднинг «Йўқотганларим ва топганларим» асаридан айрим бобларни ҳавола этамиз.

Diqqat yangi rukn:
Biz suv ichgan daryolar

Саид АҲМАД,
Ўзбекистон Қаҳрамони

Ижод ва жасорат дарси

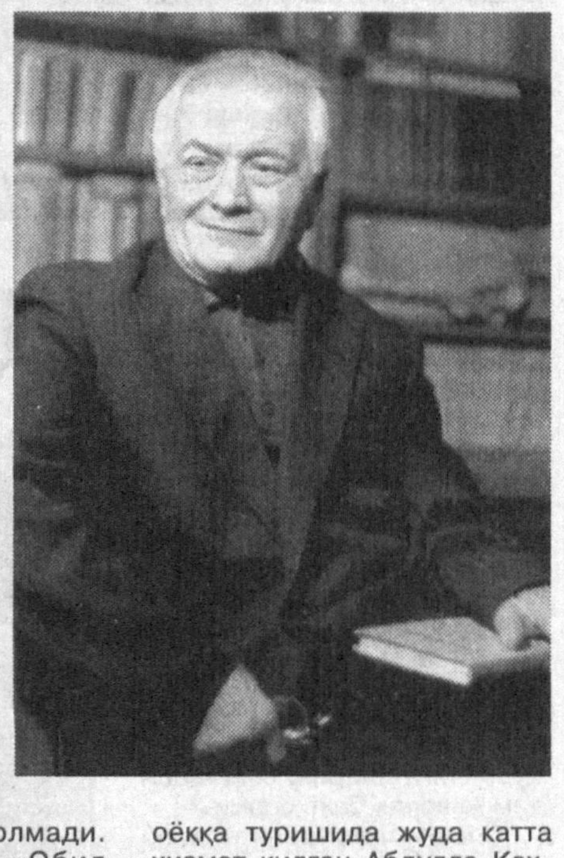

Ўттизинчи йилларга келиб адабиётимиз ғариблашиб, китоб жавонларимиз ҳувиллаб қолди.

Адабиётимиздан файз кетди, шира қочди.

«Ўтган кунлар», «Меҳробдан чаён», «Кеча ва кундуз» романлари тақиқланди. Уларнинг муаллифларига «халқ душмани» тамғаси босилди. Қанча китобхонлар шу тақиқланган асарларни ўқиганлари учун озодликдан маҳрум қилиндилар.

Камина ҳам шу ёзуқдан бенасиб қолмади. Уйим тинтилганда «Обид кетмон» романидан парча босилган тўплам топилгани учун «Тақиқланган адабиётни сақлаган» деган модда билан айблаган эдилар.

Ўша йилларда нашр қилинган китобларни, газета ва журналларни варақласангиз қуруқ мадҳиябозликка тўлиб тошган асарларни кўрасиз. Уларда очни тўқ, яланғочни усти бут, деб тасвирланди.

Ўз халқига, маданиятига лой чаплаш мусобақаси бўлаётганга ўхшарди. Бу мусобақанинг ўз ғолиблари, ўз «чемпион»лари бор эди. Адабий асарнинг қиммати Сталиннинг номи неча марта такрорланганига, улуғ оғамизнинг вакиллари қандоқ ёркин бўёқларда тасвирланганига қараб баҳоланарди.

Ўша асарлар чин кўнгилдан эмас, илҳомсиз, завқсиз, сабаби тирикчилик деб ёзилгани шундоққина билиниб турарди.

Ким эдик тарихда биз,
Номи йўқ қашшоқ гадо, —
деган шеърлар ўша даврнинг гимни, таронаси эди.

Ҳатто Ойбекдай инсофли, покиза бир ижодкорни ҳам тазйиқ остида «Қутлуғ қон» романининг охирига «улуғ оғамиз» образини киритишга мажбур қилган эдилар.

Қўлига эндигина қалам олган ёш ҳикоянавислар йўл бошида ҳайрон турар эдилар. Қайси йўлдан бориш керак, кимга эргашиш керак, билмасдилар.

Қодирий кетди, Фитрат кетди, Чўлпон кетди, оловдек ёниб турган Усмон Носирнинг алангаси ўчирилди. Ойбек Ёзувчилар союзи аъзолигидан қувилди.

Ўша йилларнинг байроқдор ёзувчилари, тўлиб-тошиб ижод қилаётган Ҳусайн Шамс, Ойдин, Шокир Сулаймон, Сотти Ҳусайнларнинг ёзганлари ёш ижодкорларга дарслик бўлолмасди. Уларнинг ёзганлари социалистик тузумни улуғловчи, бадииятдан маҳрум, ночор асарлар эди.

Бу ночорлар қаторига Ғафур Ғуломни қўйиб бўлмасди. Унинг ажойиб таланти ўша пайтлардаёқ ўз ўқувчисини ром қилган эди. Унинг ҳажвий ҳикоялари, «Шум бола», «Нетай» қиссалари қўлдан-қўлга ўтиб ўқиларди. Бироқ, бундай ёзувчилар бармоқ билан санарли эди. Тақиқланган китобларнинг ҳувиллаб қолган ўрнини Абдулла Қаҳҳор, Ғафур Ғулом, Ойбек асарлари эгаллай бошлади.

Ўзбек ҳикоячилигининг оёққа туришида жуда катта хизмат қилган Абдулла Қаҳҳорни шу ўринда қанча ҳурмат билан тилга олсак ҳам кам.

Устоз ёзувчининг ўттизинчи йиллар бошида ёзган «Қишлоқ ҳукм остида», «Қотилнинг туғилиши» қиссалари китобхонлар томонидан қизғин кутиб олинган эди. У йигитлик йилларида ёзган бу асарларини «Сайланма» китобига киритмади. Адабиёт ҳақида гап кетганда, у ўзини ҳам аямасди. Бошқа ижодкорларга қандай талаб қўйса, ўзига ҳам шундай талаб қўярди. У ўша асарларига «Болалик машқларим», деб қарарди.

Абдулла Қаҳҳор шогирдларига, «асло хато қила кўрманглар, ёзувчининг битта хатоси уни умр бўйи таъқиб қилади, у ижодий биографиясининг бир четида доғ бўлиб тураверади», деб тайинларди. «Адабиётда конфликтсизлик балоси авж олган пайтларда замонасозлик билан ёзилган ночор, завқсиз, рангсиз «ижод» маҳсули эди. Уни ижодий таржимаи ҳолимдан чиқазиб ташлаёлмай доғдаман. Ҳар гал архивимни титкилаганимда ўша ҳикоя лоп этиб чиқиб қолар ва мени кўп хижолат қиларди», деб афсусланарди.

Абдулла Қаҳҳор сўз устаси, тасвир устаси эди. «Қишлоқ ҳукм остида» қиссасини бир эслаб кўринг. Ёзувчи ёнғин пайтини худди рангли фотосуратга олиб қўйгандек. Ўша саҳифалардан юзингизга аланганинг қайноқ тафти урилиб туради. У ёнғинни шунчаки тасвирлаб қўяқолмайди. Ёнғин баҳонасида қишлоқ одамларида туғилаётган янгича муносабатларни кўрсатади. Қиссани ўқиётганингизда ёнғинни ўчираётган одамларнинг бақириқ-чақириқлари қулоғингизга эшитилиб туради.

Шуни ҳам айтиш кераккки, бу қисса адабиётимизда Абдулла Қодирий бошлаб берган реалистик наср энди шаклланиб, тетапоя бўлаётган пайтда ёзилган. Шу нуқтаи назардан қарасак, Абдулла Қаҳҳорнинг бу қиссасини ўша даврнинг энг яхши асарлари қаторига қўйса бўлади.

Орадан бир йил ўтиб у «Қотилнинг туғилиши»ни эълон қилди. Ёзувчи бу асарларида бошқа ёзувчиларга насиб қилмаган йўлдан юрди. Ўз қаҳрамонининг ички дунёсига назар ташлади...

(Давоми кейинги сонда)

Баҳор даракчиси

Javonimiz javohirlari

Маънавий қалқон

у ахборот хуружларига қарши курашда турли иллатлар илдизини фош этишга ёрдам беради

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Адибнинг теран нигоҳ ила битган ушбу сатрларида илгари сурилган фикрлар, наинки бир ҳовуч «пешволар» ўртасида, балки улкан сиёсат майдонида ҳам ўз исботини топаётганини кўриб турибмиз. Буни «Халқ сўзи» газетасининг 2006 йил 24 ноябрь сонида ёритилган «Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг баёноти»да айтилган фикрлар мисолида ҳам талқин қилишимиз мумкин. Бўлмаса, АҚШ Давлат департаментидаги «мутасадди»ларга Ўзбекистондаги диний эркинликлар қай даражада эканлигини «баҳолаш»ни ким қўйибди?! Ваҳоланки, азалдан Ислом маданиятининг бешиги бўлиб келган юртимизга муносиб баҳо бераётган холис (ва айнан шу ишга ҳақдор!) кишилар ҳам бор-ку! Ислом конференцияси ташкилоти (ИТК) таркибидаги Таълим, фан ва маданият масалалари бўйича халқаро ташкилоти – АЙСЕСКО (ISESCO) томонидан 2007 йилда Тошкент шаҳрининг «Ислом маданияти пойтахти» деб эълон қилинганини ортиқча изоҳлашга ҳожат йўқ.

Ҳаётда эзгулик ва ёвузлик, яхшилик ва ёмонликлар ўртасида абадул-абад кураш кетар экан, ахборот асрида у кўпроқ ахборот хуружлари ҳамда унга қарши ҳаққоний кураш жараёнида ҳам кўзга яққол ташланади. Бу эзгу курашда мудом ғолиб бўлишнинг ёркин йўли — аввало ҳар бир масаланинг туб моҳиятини пухта билишга эришмоқ жоиз. Атоқли адиб Ғаффор Ҳотамовнинг «Тарихнинг қонли ва кўзёшли саҳифалари» китоби бугунги кунда муқаддас динимизни ўзларича гоҳ найзага, гоҳо бошқача қуролга айлантиришга чиранаётган айрим кимсаларнинг асл башарасини фош этишга хизмат қилади. Бундай кимсалар эса юртимиз тинчлиги ва осойишталигига путур етказиш учун айни дамда ҳам ахборот хуружларига зўр бераётганлари сир эмас.

Илло, бу китобнинг чоп этилганига уч йил бўлган бўлса, бу орада унинг қадри бир неча марта ортганини эътироф этса арзийди. Негаки, ахборот технологиялари равнақ топган сари у орқали ахборот хуружлари ҳам шунча марта кучаяётганини кўриб турибмиз. Демак, қора қуюн янглиғ бундай хуружларга қарши курашларда «Тарихнинг қонли ва кўзёшли саҳифалари» каби маърифий китоблар ўзига хос маънавий қалқон вазифасини бажаришига шак-шубҳа йўқ.

Ўйлаймизки, ушбу китоб лотин алифбосида ҳам чоп этилиб, барча коллеж ва лицейларда миллий истиқлол ғояларини ўрганаётган талаба ва ўқувчиларга етказилса, айни муддао бўлур эди.

Тўлқин ЭШБЕК,
«Сиёсат» ахборот-таҳлил маркази Ички сиёсат бўлими бошлиғи,
Муҳтарама КОМИЛОВА,
ЎзМУ талабаси

Азал-азалдан инсоният жиноятчиликнинг ҳар қандай кўринишига қарши курашиб келади. Бироқ замон ўзгарган сайин жиноятчиликнинг турлари ҳам ўзгариб бормоқда. Адолатли ва жиноятчиликка қарши курашувчи инсонлар жиноятчиликнинг олдини олишга қанчалик уринишмасин, жиноят қилишга мойил кимсалар ҳам ўз кирдикорларини хаспўшлашга шунчалик ҳаракат қилишади. Яъни, бирор-бир турдаги жиноятнинг олдини олиш ёки уни содир этган қонунбузарни аниқлашнинг йўллари топилди, дейлик. Шунинг баробарида жиноятга мойил кимсалар ҳам ўз жиноий қилмишларини яширишнинг янги янги турларини ўйлаб топишади.

Хўш, ростни ёлғондан, бегуноҳни гуноҳкордан ажратиб олишнинг қандай илмий йўллари бор?! Бу борада ҳам турли соҳа олимлари азалдан изланишлар олиб боришадики, қуйида ана шу ҳақда ҳикоя қиламиз.

O`qing, bu qiziq

Ҳақиқат ва ёлғон чегараси

уни Ибн Сино қандай аниқлаган

Буни қарангки, бу масала билан ўз даврида тиб илмининг султони, шарқда Абу Али Ибн Сино, ғарбда Авецино номи билан машҳур бўлган буюк юртдошимиз ҳам шуғулланган экан. Қолаверса, Ибн Синонинг рост ва ёлғонни ажратиш ҳақидаги илмий изланишлари ва илгари сурган ғоялари ҳали ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган. Улуғ бобокалонимиз инсоннинг жиноятчи ёки жиноятчи эмаслигини аниқлаш ҳақида бир неча усулларни таклиф этганки, дунёнинг турли мамлакатларида ҳамон бу усуллардан фойдаланиб келишади. Ибн Сино томонидан таклиф этилган энг оммалашган ва оддий усул, бу сўроқ жараёнида гумон қилинувчининг томир уришини эшитиб туриб, унинг айбдор ёки айбдор эмаслигини аниқлашдир. Чунки жиноятчиликнинг ҳадисини олган кимсалар билан савол-жавоб мобайнида уларнинг юзларида ҳеч қандай ўзгариш сезилмаслиги мумкин. Лекин кескин ва илмоқли саволлар берилган лаҳзада уларнинг қон босимида ўзгариш бўлиши кузатилади. Бу — исботланган ҳақиқат.

Қадимда ёлғон ва ростни ажратиш учун буюк бобокалонимиз таклиф этган усуллардан ҳам ғаройиброқ йўллардан фойдаланишган. Масалан, Африканинг ғарбида бирор-бир жиноятни содир этганликда айбланаётган кимсанинг қўлига қуш тухумини тутқазиб қўйишган. Маълумки, қуш тухумининг қобиғи жуда нозик бўлади. Салгина кескин ҳаракат туфайли у синиб кетиши мумкин. Шунинг учун ҳам сўроқ пайтида айбланувчилар бу тухумни бир-бирларига узатиб туришган. Тухум қай бир айбланувчининг қўлида синиб кетса, ана ўша одам жиноятчи, деб топилган. Бунинг сабаби жуда оддий. Бирор-бир жиноят содир этиб, айбини бўйнига олмай турган одамга унинг жиноятини тасдиқловчи савол берсангиз, у ғайриихтиёрий равишда қўлини мушт қилиб тугади. Тиббиёт тили билан айтганда, инсоннинг асаб тизимига кескин таъсир қилувчи савол ғайритабиий равишда унинг мускуллари таранглашувига олиб келади. Натижа эса маълум...

Қадимги Хитойда эса жиноятчини аниқлашнинг бундан ҳам ғаройиброқ йўлидан фойдаланишган. Масалан, айбдорнинг оғзи қуруқ гуруч доналари билан тўлдирилган. Шундан сўнг унга нисбатан айблов ўқиб эшиттирилган. Гумондорга айблов ўқиб эшиттирилгач, унинг оғзидаги гуруч доналари махсус идишга солиб текшириб кўрилган. Агар гуруч доналари намланиб қолган бўлса, гумон қилинувчи айбсиз, деб топилган. Аксинча, гуруч доналари унинг оғзидан қуруқ ҳолда қайтиб чиқса, айбланувчи жазога тортилган. Рост ва ёлғонни аниқлашнинг ушбу ибтидоий усулини тиббиётчилар қуйидагича изоҳлайди:

Маълумки, ҳар қандай соғлом инсоннинг сўлак безлари узлуксиз равишда ишлаб туради. Агар сиз ўз ҳолингизча оғзингизга қуруқ гуруч доналарини солсангиз, бир неча дақиқада намланиб қолиши тайин. Лекин киши қаттиқ ҳаяжонланган пайтда унинг оғиз бўшлиғи қуруқлашиб қолади. Яъни сўлак безлари фаолияти тўхтайди. Натижада кишининг оғзидаги гуруч доналари намланмайди. Демак, бу текшириш усулида айбдор бўлмаган одам ўзини бемалол тутади ва унинг сўлак безлари ишлаб туради. Айбдор эса ўзи истамаган ҳолда жинояти фош бўлишидан қўрқади. Демак, ҳаяжонланади. Ана шу ҳаяжонланиш унинг оғиз бўшлиғи қуруқлашишига, гуручларнинг намланмаслигига ва жиноят фош бўлишига олиб келади.

Жиноятчилик тарихида айбдорнинг ёлғон ёки рост сўзлаётганини аниқлашнинг энг ибтидоий усули сифатида яна қуйидаги усул қўлланилгани қайд этилган:

Бир ёки бир неча гумон қилинувчи кимсалар бир хонага олиб кириладн. Уларга қўшни қоронғу хонада илоҳий бир ҳайвон борлиги уқтирилади. Сўнг улар навбатма-навбат кириб ана шу ҳайвоннинг думини силаши, агар кимда-ким жиноят содир этмаган бўлса, унинг қўли тоза бўлиши, кимки жиноятга алоқадор бўлса, унинг қўли қорайиб қолиши таъкидланади. Албатта, бу вазиятда жиноят содир этган киши руҳан талвасага тушади ва имкон қадар қоронғу уйдаги ҳайвонга яқинлашмасликка ҳаракат қилади. Шу тариқа жиноятчи ўзини фош этади.

Албатта, бугун, XXI асрда жиноятчиларга нисбатан юқоридаги усулларни қўллаш мумкин эмас. Чунки бугунги жиноятчи қадимги жиноятчиларга нисбатан минг карра устомонроқ. Шу боис ҳам уни "қўли қорайиб қолиши" билан қўрқитиб бўлмайди. Лекин тан олиб айтиш керак, бугун ҳам жиноят содир этилмоқда. Уни фош этишнинг янги-янги усуллари ўйлаб топилмоқда. Шу билан бирга ҳамон бегуноҳ одамларнинг айбсиз айбдорга айланиб қолиш ҳоллари ҳам кузатилмоқда.

Хўш, бундай ноқонуний жазога тортилишнинг олдини олиш имкони борми?

Бу саволга дунё олимлари бир овоздан «ҳа», деб жавоб беришади. Хўш, шундай экан, бу борада қандай ишлар олиб борилмоқда?

Бобокалонимиз Абу Али Ибн Сино таклиф этган усулни XIX асрнинг охирига келиб Италия фуқароси Чезаре Ломброза қонуний йўлга қўйди. У инсон қон босимини ўлчовчи тиббий восита орқали айбланувчининг сўроқ жараёнидаги ҳолатини кузатади. Натижа ёмон бўлмади. Шунингдек, италиялик олим сўроқ қилинувчининг нафас олиши орқали ҳам унинг жиноятга қўл урган ёки урмаганини аниқлаш ғоясини ўртага ташлади. Ломброза томонидан ихтиро қилинган техник восита бир пайтнинг ўзида гумонланувчининг қон босими, нафас олиш тартиби ва унинг терисида рўй берадиган кутилмаган ўзгаришларни қайд этиб бориш имкониятига эга эди. Бундай усул орқали жиноятчини аниқлаш мумкинлигини илк бора XX асрнинг бошларида АҚШнинг Калифорния штати полиция департаменти тан олди ва қонунан йўлга қўйди. Шундан сўнг дунёнинг турли мамлакатларида "ёлғонни фош этувчи машина" ("Детектор лжи")дан фойдаланиш оммавий тус олди. Ҳатто АҚШда бу жуда катта бизнесга айланиб кетди. Фақатгина собиқ шўролар мамлакати бу илмий йўлни рад қилди ва жиноятчиликни фош қилишда бундай илмий-техник воситалардан фойдаланишни тақиқлаб қўйди. 1993 йилга келибгина Россия бош прокуратураси ва адлия вазирлиги ўз ходимларига айрим ҳолатларда ушбу илмий-техник воситалардан фойдаланишга расман рухсат берди.

Албатта, италиялик олим Черезе Ломброза томонидан яратилган "ёлғонни фош этувчи машина"нинг иш "фаолият"и йиллар давомида ўзгариб, мукаммаллашиб борди. Лекин ҳамон жиноятчиликни фош этувчи ушбу воситага нисбатан турли қарашлар мавжуд. Чунки бундан бир неча йил муқаддам бу "машина" 100 дан 74,6 ҳолатда аниқ "кўрсатма" беради, деб ҳисоблашарди. Лекин кейинги йилларда ўтказилган такрор-такрор текширувлар юқоридаги рақам тўғри эмаслигини кўрсатди. Чунки бу соҳа билан шуғулланаётган дунё олимлари ушбу "машина" 100 дан фақатгина 53,3 ҳолатдагина "рост гапириши" мумкинлигини исботлаб беришди. Шундай экан, "ёлғонни фош этувчи машина"нинг ўзи ҳам айрим пайтларда нотўғри "кўрсатма" бериб қўйиши мумкин. Демак, бу "машина"га ҳам юз фоиз ишонч йўқ.

Айни кунларда дунёнинг яна бир гуруҳ олимлари гумон қилинаётган кимсанинг овозини эшитиб унинг жиноятчи ёки жиноятчи эмаслигини аниқловчи воситанинг афзалликлари ҳақида гапирмоқдалар. Инсон "овозининг компьютер таҳлили", деб юритилувчи ушбу восита ҳам сўроқ жараёнида ишлатилади. Бу усулда айбланувчи терговчига қараб эмас, балки олдида турган микрафонга қараб жавоб беради. Микрафон уланган компьютер эса унинг овозини таҳлил қилиб боради. Айнан жиноятга оид саволлар берилган пайтда жиноятчининг овозидаги озгина ўзгаришни ҳам аниқ қайд этади. Олимларнинг фикрича, бу усул орқали 100 дан 98 ҳолатда аниқ хулосага келиш мумкин...

Биз нима ҳам дердик. Шарқона айтганда, аввало, ҳар кимнинг ўзига инсоф берсин...

Интернет материаллари асосида
И. ҲАМРОЕВ
тайёрлади

ИНСОН ва ҚОНУН

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1996 йилнинг январидан нашр этилади

2007 йил 3 январда Ўзбекистон Матбуот ва Ахборот агентлигида 0081-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Бобомурод РАЙИМОВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Абдуллаев Ихтиёр Бахтиёрович
Аҳмедов Абдуҳалим Абдураимович
Махмудов Лазизжон Мирзаевич
Мустафаев Бўритош Мустафаевич
Ражабова Мавжуда Абдуллаевна
Раҳмонов Абдукамол Шодиевич
Содиқов Хуршид Махмасиддиқович
Ҳамроев Ислом Ҳамзаевич

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.

Навбатчи: Аслиддин СУЮНОВ

Саҳифаловчи-дизайнер: Фарҳод ХЎЖАНАЗАРОВ

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди.
Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй.
Буюртма Г-216. Тиражи — 7500.
Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 21.30

МАНЗИЛИМИЗ:
100047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5.
Тел: 133-70-65, 133-84-50
inson_va_qonun@mail.ru

1 2 3 4 5